N°. 274. 1854.

NEDERLANDSCHE STAATS-COURANT.

JE MAINTIENDRAI

De prijs dezer Courant met het Bijblad is f 30 in het jaar; die van de Courant alleen f 20 en die van het Bijblad alleen f 15.

De prijs der advertentien is 25 cents voor den regel bij iedere plaatsing, buiten de zegelgelden en briefporten.

ZONDAG 19 EN MAANDAG 20 NOVEMBER.

Bij deze Courant behoort een Bijvoegsel.

NEDERLANDEN.

Bij Zr. Ms. besluiten van den 15den November 1854, n°. 70 en 71, zijn benoemd:

tot notaris te Vreeland, *C. P. H. Suijck*, candidaat-notaris te Amersfoort; en

tot regter in de arrondissements-regtbank te Heerenveen, mr. *J. A. Fontein*, thans kantonregter te Oldebercoop.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

'S GRAVENHAGE, *den 18den November* 1854.

Wij zijn door het Departement van Finantien in de gelegenheid gesteld tot de mededeeling van de volgende

Opgave van de op 15 November 1854 in de onderstaande entrepôts aanwezige hoeveelheden ruwe suiker.

Amsterdam	ponden	14,244,122
Rotterdam	»	6,872,527
Schiedam	»	1,410,066
Dordrecht	»	766,777
Middelburg	»	564,833
Totaal ponden		23,858,325

Volgens een berigt van Zijner Majesteits consul-generaal te SMYRNA, van 1 dezer, werden aldaar uit Nederland 6 à 7 schepen verwacht, die echter uit hoofde der omstandigheden en de duurte der vruchten, moeijelijk eene retour-lading zouden bekomen.

De Nederlandsche brik *Pauline* was naar Amsterdam vertrokken, den 29sten October jl., en op 1 dezer was te Smyrna aangekomen de Nederlandsche goelet *Maria Anna*, kapitein Topper.

Uit de *Javasche Couranten* nemen wij nog de volgende berigten over:

BATAVIA, 8 *September*.

Wij zijn wederom in staat gesteld eenige verrigtingen van Zr. Ms. zeemagt in deze gewesten aan onze lezers bekend te maken, als een vervolg van die opgenomen in ons n°. 62 (*Staats-courant* n°. 234).

Na op de reis herwaarts, den 16den April uit Nederland aangevangen, Porto Praijo op St. Jago, een der Kaap Verdische eilanden, en de Simonsbaai te hebben aangedaan, kwam Zr. Ms. fregat *Palembang*, onder bevel van den kapitein ter zee J. P. Woutersz, den 5den Augustus ter reede van Batavia.

Den 20sten Julij verliet Zr. Ms. korvet *van Speijk* de reede van Batavia, had met veel slecht weder, stilten en sterke stroomen langs de kust van Sumatra te kampen, en liet den 10den Augustus het anker ter reede van Batavia vallen.

Bij het onderzoek, dien bodem opgedragen, naar de mogelijkheid ter opheffing van de bezwaren van het in- en uitvaren der rivier Ketauw nabij Benkoelen, is het gebleken, dat deze door de hevige branding en stroomen daar ter plaatse, moeijelijk uit den weg zijn te ruimen.

De in de Moluksche wateren gestationeerde adviesbrik *Pylades* keerde den 29sten Junij van den togt naar de Zuid-Wester- en Aroë-eilanden ter reede van Amboina terug.

Zoo als wij bereids hebben medegedeeld, werd de reis naar genoemde eilanden den 5den Februarij aangevangen. Na Banda aangedaan te hebben, tot het medenemen van een detachement militairen, benevens een loods, werden achtereenvolgens Kissa Laut en Goram bezocht, en den 7den April Dobo, de hoofdplaats der Aroë-eilanden bereikt. Na gedurende eene maand deze groep bekruist te hebben, werden nog bezocht Keij-Doela en Doela Laut, Keij-Teer, Poelo Sejrha of Serua, Babber, Sermatte, Loean, Lakor, Lette, Roma, Kisser en Wetter. De gezondheidstoestand der bemanning welke aan zware koortsen leed, geene langere voortzetting van den kruistogt gedoogende, werd de steven weder naar Banda gerigt, en van daar naar de hoofdplaats van het station.

Zr. Ms. schoener *Aruba* kwam den 11den Augustus van den togt naar Riouw en Muntok bij de vlag terug en vertrok den 20sten daaraanvolgende weder naar Soerabaija, ter overbrenging van eenige officieren voor de zich aldaar bevindende oorlogsbodems.

Den 20sten Junij verliet Zr. Ms stoomschip *Gedeh* met de schoenerbrik *Lansier* en twee kruisbooten de reede van Makassar, tot het doen eener militaire operatie in de baai van Palos. Vooraf hadden zich aan boord van eerstgenoemden bodem ingescheept de gouverneur van Celebes en onderhoorigheden en een detachement militairen, bestaande uit 3 officieren en 107 manschappen, terwijl op de *Lansier* geëmbarkeerd werden 1 officier en 20 militairen.

Op den togt derwaarts werd Dongala aangedaan, en de beide oevers dier baai tot vertoon der vlag langs gestoomd. Na nog de baai van Pareh Pareh bezocht te hebben, keerden de genoemde vaartuigen, na in hunne missie goed geslaagd te zijn, naar Macassar terug. Den 9den Julij verliet de *Merapi* laatstgenoemde plaats om, zoo als in ons no. 62 is vermeld, naar Kema te stevenen tot het afhalen der aldaar achtergeblevene bemanning en goederen afkomstig van de verongelukte korvet *Sumatra*. Die stoomer kwam over Menado den 24sten Julij op zijne bestemming aan, scheepte de voormelde bemanning in, en kwam den 10den Augustus ter reede van Soerabaija, waar de *Merapi* voor de terugreis naar Nederland thans wordt gereed gemaakt.

Zr. Ms. stoomschip *Admiraal van Kinsbergen* kwam den 20sten Augustus van Soerabaija over Bawean en Samarang ter reede van Batavia. Op dezen zijnen eersten afgelegden togt, zoomede op eene te voren plaats gehad hebbende proefvaart, heeft die kleine stoomer bijzonder goed voldaan en de vermelde reis in 56 uren volbragt. Den 27sten daaraanvolgende stoomde die bodem naar de Westkust van Borneo en Muntok, ter vervanging van eenige officieren en manschappen op de vaartuigen aldaar in station.

Zr. Ms. stoomschip *Soembing* heeft den 29sten Julij Riouw bereikt, en na aldaar den steenkolenvoorraad aangevuld te hebben, den 31sten daaraanvolgende de reize naar China voortgezet.

Zr. Ms. stoomschip *Suriname*, ter bekruising der wateren van Koetie (Oostkust van Borneo), tot het tegengaan van slavenhandel en zeeroof derwaarts gestoomd, is den 31sten Julij te Banjermassing aangekomen ter afhaling van den voor die kust benoemden adsistent-resident.

In de *Singapore Free Press* van 14 Julij 1854 kwam een berigt voor, dat zeeroovers van Noord-Borneo zich genesteld hadden op een der kleine eilanden van de Natoenas, waar zij, na eene versterking te hebben aangelegd, volgens de laatste berigten, bezig waren met de herstelling hunner vaartuigen.

Deze eilanden behooren tot het gebied van den sultan van Lingga, doch staan onder onze heerschappij.

Daarom werden in het begin van Augustus Zr. Ms. schoenerbrik *Banda* en Zr. Ms. stoomschip *Vesuvius* bestemd tot verdrijving dier zeeroovers.

Laatstgemelde bodem kwam den 30sten Augustus jl. van dien togt, na eerst Sambas te hebben aangedaan, ter reede van Batavia terug.

Aan het verslag van die reis worden de volgende bijzonderheden ontleend:

Den 19den Augustus hadden de *Vesuvius* en de *Banda* Singkawang (Borneo) verlaten. De bevelhebber van laatstgenoemden bodem had zich doen vergezellen door den gezaghebber van de gouvernements-schoener *Doris*, J. B. Olijve Loubriat, die met de Natoenas eenigzins bekend scheen te zijn.

Men koerste dadelijk naar Serassan, hoofdplaats der zuidelijke Natoenagroep, ten einde aldaar berigten omtrent de zeeroovers in te winnen, en van daar een loods mede te nemen.

Den 20sten kwam men onder genoemd eiland, na den vorigen dag digt onder Poelo-Merindan te hebben geloopen. Den 21sten naderde de *Vesuvius* zoo digt mogelijk den wal, en kruiste met gevaar tusschen de kleine eilanden en riffen, zonder iets te bespeuren.

De gezaghebber Loubriat was inmiddels te Serassan aan wal gegaan. Van het opperhoofd des eilands, den titel van Dato Orang Kaija voerende en Djahiea geheeten, vernam men dat een paar maanden te voren eenige rooverspraauwen zich tusschen de eilanden en riffen hadden vertoond, en 19 personen, allen visschers, hadden weggevoerd. Eene maand later waren zij vermoedelijk naar de Tambelang-eilanden vertrokken, zonder echter in de nabijheid te zijn gekomen der groote eilanden Berg-Orang, Obie en Serassan, welke, goed bevolkt, zich gemakkelijk kunnen verdedigen.

Geen der bewoners durfde tusschen de kleine eilanden als loods dienen aan boord van een vaartuig van meer dan 6 voet diepgang. Van de opvarenden van eenige van die eilanden aangekomene sampangs, vernam men dat er geene sporen van zeeroovers meer te vinden waren.

Om die reden en wegens het gevaar, waarin de beide schepen steeds door het slechte weder verkeerden, werd van een langer verblijf op die plaats afgezien.

Men onderzocht en bekruiste nog de ten noorden van Serassan gelegene eilanden, en beide vaartuigen keerden daarna naar Sambas terug.

BATAVIA, 12 *September*.

Na de ontvangst der tijdingen, kortelijk medegedeeld in ons nommer van 2 September jl., n°. 70 [*Staats-courant* n°. 257], zijn ingekomen de rapporten van den overste Andresen, van 19 en 23 Augustus jl., waaruit wij het volgende kunnen overnemen.

Montrado, den 19den Augustus 1854.

Na het sluiten van mijn rapport van den 2den Julij 1854, n°. 170, ontving ik de tijding van de vermoedelijke komst van den algemeenen secretaris, gouvernements-commissaris in de Wester-afdeeling van

Beraeo, op den 7den te Pontianak. Zoo als ik de eer had Uwe Excellentie te melden, was toen de rust volkomen hersteld, en ieder had weder zijn vroeger bedrijf bij de hand genomen.

Alles droeg de kenmerken van volkomen onderwerping. Tot definitive regeling van het bestuur der Chinesche districten, waren de bevelen van den gouvernements-commissaris noodig; en vermits niets bijzonders mijne tegenwoordigheid te Montrado vereischte, besloot ik dien hoofdambtenaar te Pontianak te gaan ontvangen. — Den 6den Julij verliet ik Montrado en bereikte den 18den Pontianak, waar de gouvernements-commissaris den 10den was aangekomen.

Kort na zijne aankomst werd een der hoofden van den opstand, met name Lim-Sam-On, in het Mandorsche gearresteerd en gevankelijk naar Pontianak gevoerd. De berigten welke ik van Montrado ontving, behelsden de kennisgave dat ook die van Lara hunne wapenen te Montrado hadden aangebragt: en van zamenscholing der nog voortvlugtige hoofden van den opstand was niets bekend.

Den 18den Julij verliet ik met den gouvernements-commissaris Pontianak, met het voornemen om na Mampawa en Sinkawang te hebben aangedaan, den commissaris naar Sambas te vergezellen, ten einde op die plaats de regeling van eenige zaken te maken en daarna naar Montrado terug te keeren. In den avond van den 19den kwam Zr. Ms. stoomschip *Celebes*, waarmede de gouvernements-commissaris de reis deed, ter reede van Sinkawang, en omstreeks één ure des nachts ontving ik daar een rapport van den kapitein, chef van den staf der expeditie en een van den majoor de Brabant, kommandant van het 7de bataillon, die gedurende mijne afwezendheid, als oudste hoofd-officiere het bevel te Montrado voerde, van den 19den des morgens, inhoudend, hoofdzakelijk de kennisgave, dat in den nacht van den 18den op den 19den Julij ten $1^3/_4$ ure, de troepen in de Thang, Sjong en Habok plotseling door eene groote massa Chinezen en Dajaks waren aangevallen en beschoten; dat bij dien aanval geen der onzen waren gekwetst, en dat de aanvallers met verlies waren afgeslagen. Men konde, uit hoofde der duisternis de hoegrootheid van het verlies niet bepalen, doch verkenningen, den volgenden morgen gedaan, waarbij men veel sporen van bloed, twee geblesseerden en twee dooden vond, benevens twee vlaggen en eenige wapens, bewezen, dat het vuur der onzen, ter beantwoording van het vreesselijk geschiet der Chinezen, niet zonder uitwerking was geweest. De opstandelingen hadden zich op den weg naar Lara teruggetrokken. Het zal wel naauwlijks vermelding behoeven, dat ik de voorgenomen reis naar Sambas staakte en den volgenden morgen vroegtijdig te Sinkawang aan wal ging.

Te Singkawang vond ik het getal bazaar-bewoners zeer verminderd; van de landbouwers tusschen die plaats en Djintang hadden velen weder hunne woningen verlaten.

In den nacht van den 19den had de avancéwacht vermeend een 40tal gewapende Chinezen in de struiken te zien; men had de berigten dat die plaats in den volgenden nacht zoude worden aangevallen. Ook van Koelor ontving ik gelijksoortige berigten. Ik besloot een paar dagen te Sinkawang en ook te Koelor te vertoeven, ten einde omtrent dezen voorgenomen aanval meer zekerheid te krijgen, en vooral om zoo veel mogelijk afdoende maatregelen te nemen, om den toevoer van levensmiddelen naar Montrado te verzekeren, waar men uit hoofde van voortdurend gebrek aan koelies, geene beduidenden voorraad van vivres had kunnen bijeenkrijgen.

Den 22sten begaf ik mij naar Koelor en den 25sten des morgens van daar naar Montrado, bij welke gelegenheid onder gewapend geleide, 137 Chinesche en 38 Maleische koelies met vivres bevracht, werden medegevoerd. Intusschen was last gegeven om de opstandelingen op den weg naar Lara aan te tasten en te verdrijven. Van den voorgenomen aanval op Koelor en Sinkawang werd niets bespeurd; een groot gedeelte der weder gevlugte bevolking bleef echter afwezig. Bij den nachtelijken aanval te Montrado, was een zestal gevangenen van weinig belang ontvlugt; een hunner had zich onmiddellijk naar Koelor begeven en daar met behulp van een zestal andere Chinezen, een moord gepleegd op zekeren Chinees, die als spion bekend stond en als verdacht was opgegeven. Twee der daders werden op den dag mijner aankomst te Koelor gearresteerd. Hangende het onderzoek dat ik betrekkelijk deze zaak liet houden, hebben zij zich zelve om het leven gebragt (gewurgd).

Den avond van den 25sten kwam ik omstreeks 7 uur te Montrado aan. Weinige oogenblikken later ontstond brand op den bazaar; aan blusschen was niet te denken, te minder wijl op den troep, die ter hulp toesnelde, herhaaldelijk schoten gelost werden. De voornaamste straat werd geheel in de asch gelegd. Gelijktijdig werden eenige schoten op den Thang gelost, doch blijkbaar op eenen grooten afstand. Den volgenden morgen was de bazaar geheel verlaten, met uitzondering van den kapitein der Chinezen En-Tjong-Kwee en eenige personen tot zijnen stam behoorende. De vroegere regent van Montrado, Tjansing, had met eenige verwanten reeds een paar dagen te voren, eene schuilplaats in den Thang gevraagd en bekomen. De opstandelingen hadden zich in het gebergte dat Montrado omgeeft, genesteld en waren bezig op verscheidene punten versterkingen aan te leggen. Gedurende mijne afwezendheid had het volgende plaats gehad:

In den morgen van den 20sten Julij was de kapitein Verspijck, met de 6de compagnie 13de bataillon infanterie, de 2de compagnie 7de bataillon infanterie en een detachement artillerie, onder den 2den luitenant Straatman, benevens eenige sapeurs, onder het bevel van den 2den luitenant Pfeiffer, op den weg naar Lara gezonden, om het terrein te verkennen en de opstandelingen, zoo hij die ontmoette, aan te tasten en te verdrijven. Bij deze kolonne was nog gevoegd de officier van gezondheid 1ste klasse le Pique. Omstreeks een half uur van Montrado ontmoette deze kolonne de opstandelingen, die zich in het den weg omgevend gebergte hadden genesteld en spoedig een hevig vuur op de onzen rigtten. Vermits dit de belangrijkste ontmoeting met de opstandelingen geweest is, neem ik de vrijheid het daarover handelend rapport van den majoor de Brabant, waarin dat van den kapitein Verspijck is overgenomen, hier te laten volgen:

» Den 19den dezer, 's avonds, werd mij door den adsistent-resident von de Wall en den kapitein, belast met het civiel gezag, medegedeeld, dat eenige honderde Chinezen achter den weg van den Thang op den weg naar Lara, een afstand van een klein half uur, versterkingen hadden aangelegd. Op dit berigt werd de kapitein Verspijck van het 13de bataillon, met zijne onderhebbende compagnie (bestaande uit de 6de compagnie Europeanen), alsmede de 2de compagnie van het 7de bataillon, een handmortier met de noodige artillerie, onder bevel van den 2den luitenant Straatman, 12 sapeurs, onder de orders van den 2den luitenant Pfeiffer, en den officier van gezondheid le Pique, uitgenoodigd om zich allen op den 20sten, 's morgens om $6^1/_2$ ure, te verzamelen bij den Thang. Het kommando van dezen troep werd opgedragen aan den zoo even genoemden kapitein Verspijck, die voorzien werd van eene schriftelijke instructie, luidende om de vijandelijke versterking te nemen en den vijand te verjagen. Deze kolonne, voorzien van een gids, begaf zich om 7 ure op marsch. Hieronder laat ik UHEdG. het rapport van dien kapitein, over de plaats gegad hebbende omstandigheden, volgen:

» Ter voldoening aan den last, vervat in het slot van UHEdG. order, dd. 19 Julij 1854, heb ik de eer hiernevens het rapport te zenden van mijne verrigtingen, tegen de versterking op den weg naar Lara, op den 20sten Julij.

De 2de luitenant Pauwels kreeg het kommando over de voorhoede, sterk 18 Europeanen en 14 inlandsche soldaten. Hierop volgde, op 60 of 70 passen, de 6de compagnie, die door den 1sten luitenant Donleben gekommandeerd werd; daarop de mortier met bediening, de sapeurs, en eindelijk de 2de compagnie van het 7de bataillon.

Het voetpad, dat niet meer dan aan één man passage gaf, liep door een terrein, dat met digt ondoordringbaar kreupelhout voorzien was. Naauwelijks waren wij $^1/_4$ uur gevorderd, of de voorhoede zag vooruit een met allang-allang begroeid gebergte, waarop men versterkingen ontwaarde, en dat op alle toppen en hellingen met Chinezen bezet was, ter sterkte naar mijne gissing van 4 à 500 man; de meeste van tjanto's of schietgeweer voorzien.

Ik liet de voorhoede halt maken en de troepen digter opsluiten, tevens van dit oponthoud gebruik makende om het terrein, dat moeijelijk te beoordeelen was, op te nemen; dit verrigt, ging de kolonne voort; het pad daalde naar eene kleine moerassige vlakte, die zich van den voet van het door den vijand bezette gebergte tot bij ons uitstrekte.

Hierop begon het vuur van den vijand uit het links gelegen bergachtige gedeelte en uit een bosch, doch rigtte geene schade aan; de meeste kogels gingen te hoog en over onze hoofden; te gelijk zag ik verscheidene troepen Chinezen regts trekken, waarschijnlijk met het plan om ons om te trekken, hetgeen mij deed besluiten den 2den luitenant Conrad met zijn peloton hier achter te laten, om voor onze rug en flank te zorgen.

Dit veroorzaakte weder eene kleine halt, doch nu ging de troep weder voorwaarts, en was naauwlijks 100 passen verder, of hij kreeg in de bogt die de weg maakte, een hevig vuur uit alle gedeelten van de vijandelijke linie. Door de plaatsing van den 2den luitenant Conrad met zijn peloton zag ik, dat de Chinezen hun omtrekkingsplan opgaven, want zij, die reeds regts getrokken waren, gingen weder in de rigting van den hoogsten top en naar het bosch terug. Ik gelastte nu dat de voorhoede met den looppas het gebergte zoude bezetten, hetwelk de vijandelijke versterking eenigzins domineerde, doch op zijne beurt door de hoofdversterking gedomineerd werd.

In een oogenblik was de voorhoede onder een allerhevigst vuur er op, en ging toen liggen (hier hebben wij de meeste geblesseerden gehad). Ik ook begaf mij op dien heuvel om de positie beter op te nemen en riep er den 2den luitenant Straatman met den mortier, die een bedaard gerigten worp naar de hoofdpositie deed. De rest van de kolonne nam weder de plaats in van den voortroep. Terwijl de attentie van den vijand zich op de granaat rigtte, zond ik ook den 1sten luitenant Donleben met de geheele 6de compagnie 13de bataillon, den heuvel op, en nu werd daar van daan door ons een goed geweervuur op den vijand gerigt, terwijl de artillerie hier drie worpen deed, waarvan de laatste met het beste succes onder den vijand kwam. Ik had den luitenant Donleben gelast om, wanneer de gelegenheid het toeliet, onmiddellijk te stormen. Intusschen begaf ik mij weder op den weg bij het aldaar nog aanwezig 1ste peloton 2de compagnie 7de bataillon infanterie, ten einde te zien of het terrein het toeliet; verkende dat zelfs voorwaarts, gaande onder een tamelijk vuur om den heuvel, en bevond het daartoe geschikt; zijnde de helling van het gebergte, naar de positie wel steil maar toch te beklimmen. Ik was naauwlijks weder bij het peloton der 2de compagnie 7de bataillon teruggegaan, of ik hoorde dat de luitenant Donleben den stormmarsch liet blazen, dien ik onmiddellijk van mijn horen liet repeteren, en zelfs voerde ik den storm aan van dit peloton. De artillerei deed nog onder het stormen een vijfden worp, die perfect uitviel.

Overal doorstonden wij gedurende den aanval een onbeschrijfelijk vuur, dat vooral op den weg gerigt was en eerst ophield toen wij op 30 à 40 passen genaderd waren.

Ik had het genoegen het eerst in de versterking te zijn, op den voet gevolgd door den 2den luitenant Chambry, dien ik steeds bij mij gezien heb en die naast mij drie kogelwonden bekwam, waarmede hij evenwel tot in de vijandelijke positie doorliep en daar neêr viel, even als de sergeant-majoor de Haan, n°. 29140 der 2de compagnie 7de bataillon. Op hetzelfde oogenblik had ook de 6de compagnie en de voorhoede de versterking onder een zwaar vuur genomen en wij waren meester van de positie, die voor een intelligenten of energieken vijand misschien onneembaar ware gebleven. In denzelfden aanloop vervolgde alles den vijand die, met medeneming van alle wapens, op de vlugt ging, doch dien wij door het klimmende gebergte niet konden inhalen, zoodat wij ons moesten bepalen hem eenige schoten achterna te zenden.

Luitenant Conrad, dien ik achter had gelaten, de manoeuvre ziende en die met intelligentie begrijpende, liep op het sein van den stormmarsch langs eene steile en afmattende helling met zijne 30 man den berg op, om den vijand den pas af te snijden, en had nog de satisfactie eenige Chinesche manschappen te bereiken, waarvan een met het geweer in de hand ter neder werd geschoten en afgemaakt.

Na een oogenblik vervolgd te hebben, liet ik halt blazen; de manschappen waren te moe en het terrein te steil om nog verder door te gaan, en ik bepaalde mij dus om het 1ste peloton 2de compagnie 7de bataillon naar den hoogsten top van het gebergte te zenden en daar het regts en links gelegen bosch te observeren. Beneden aan den overkant van het gebergte zag ik eenige huisjes liggen, waar verscheiden Chinezen heenvloden. Ik zond daar den mortier met den luitenant Straatman, om die te vernielen, en gaf hem tot bedekking 25 manschappen der beide compagnien mede. De infanterie-officier vermoeid, en op herhaaldelijk aanzoek van den 2den luitenant Pfeiffer, die ook nog gaarne in de gelegenheid wenschte te zijn om zich te onderscheiden, gaf ik dezen het kommando der bedekking; deze vernielde en verbrande al de huisjes en loodsen, waarin de Chinezen gelogeerd hadden, verjoeg deze weder verder en kwam toen bij mij terug.

Na de inname van de versterking zond ik tijding naar het hoofdkwartier en verzocht nadere orders, de opmerking makende, dat door

het stormen en langdurige klimmen in den looppas mijne troepen te vermoeid waren om onmiddellijk eene langdurige vervolging te doen; den troep liet ik uitrusten, de sapeurs de versterkingen eenigzins opruimen en begaf mij naar de geblesseerden, die door den officier van gezondheid le Pique reeds onder het vijandelijk vuur gedeeltelijk verbonden waren. Na behoorlijke verzorging liet ik hen door de Maduresche hulptroepen en eenige sapeurs terugdragen. Naauwlijks waren zij 500 passen ver, of ik hoorde in hunne rigting vuren, zoodat ik, vermeenende dat zij geattaqueerd werden, den luitenant Conrad met eenige manschappen tot escorte toezond, die inderdaad hen in gevaar vond en hen ontzette. Naderhand ontmoette hij den majoor de Brabant, die met eene compagnie naar mij toekwam om de vervolging voort te zetten, en daar de geblesseerden nu digt genoeg bij den Thang waren, keerde hij met ZHEdG. terug.

Gedurende den marsch en het gevecht heb ik de orde, moed en volharding van onze manschappen van al de wapens met genoegen kunnen bewonderen. Hoe grooter het gevaar was, hoe liever zij dit te gemoet wilden; ook de meeste officieren hebben zich voorbeeldig gedragen.

De luitenants Donleben en Pauwels hebben hunne flankeurs op eene wijze aangevoerd, den moed hunner ondergeschikten waardig; terwijl de luitenant Chambry aan het hoofd van zijn peloton een toonbeeld was van moed en zich waardig toonde bij eene compagnie te behooren die zoovele gedecoreerden bezit. De luitenant Conrad, door met zijne 30 man den vijandelijken terugtogt te willen afsnijden, bewees evenzeer onverschrokkenheid als intelligentie te bezitten.

Eindelijk blijft mij nog te spreken van den luitenant Straatman, die, terwijl de kogels om hem heen vlogen, met het schietlood in de hand, zijnen mortier stond te rigten als ware hij op het exercitieveld. Deze officier heeft mij verzocht om aan UHEdG. aandacht aan te bevelen de kanonniers Viskel, n°. 27728, en Keurvorst, n°. 31386, als hebbende zich beiden door bedaardheid en ijver onder het vuren onderscheiden.

De luitenant Donleben heeft mij insgelijks verzocht aan te bevelen de flankeurs Bronk n°. 21634, Kinnig 27513, Greve 30522, Bottemanne 30749, Siebon 29079, Wagenaar 27459, Sloots 27801, Mijboom 32459, Bouwmeester 30740, korporaal Verlee 26804, flankeurs Ernens 31060, Voermans 29922, Zuurveen 32454, sergeant-majoor Bellaart 30659, sergeant Smidt 26454, korporaals van den Berg 28235, Machielse 29581, horenblazer Hulsman 28891, tamboer van der Sluis 27476, sergeant Dorrius 31709, flankeurs Ably 30604, Beishuijsen 27616, Greudel 30692, als hebbende zich in het gevecht bijzonder onderscheiden en oorzaak geweest dat, hoewel de officieren der compagnie gaarne het eerste in de vijandelijke positie wilden wezen, zij zich moesten vergenoegen te gelijk met hunne dapperen er in te dringen.

Van den officier van gezondheid le Pique kan ik UHEdG. niet dan met lof spreken. Midden onder het vuur was het bewonderenswaardig om hem met bedaardheid en deelneming onze gewonden te zien verbinden en verzorgen.

Daar de 2de luitenant Chambry van UHEdG. bataillon het best weet wie van zijn peloton der 2de compagnie zich het meest hebben onderscheiden, zoo zal het mij aangenaam zijn indien UHEdG. van hem wil vernemen wie als zoodanig verdienen vermeld te worden.

Hiernevens een staat (*) dergenen die bij de affaire gewond zijn geweest, terwijl ik UHEdG. bij deze bedank dat gij mij de aanvoering van de kolonne hebt willen toevertrouwen, en mij zulke twee uitgezochte compagnien heb willen medegeven om de opgedragen taak uit te voeren.

De manschappen der 2de compagnie van het 7de bataillon infanterie, welke bijzonder hebben uitgemunt, zijn de inlandsche sergeant Kromodrono n°. 27371, Europesche korporaal Hartje 20718, inlandsche korporaals Mertowidjojo 35253 en Tjojodipo 49488, fuseliers Kardi 47370, Nassir 48295, Wariedin 42903, Sarieman 37394, Rososmito 42888, Sallee 37567, Karsodrono 31131 en tamboer Sadio 35144, benevens de sapeur 1ste klasse le Clerc n°. 31849."

Ten 9 ure ontving ik berigt van den kapitein Verspijck, waarbij deze mij om versterking verzocht. Na het kommandement aan den majoor de Brauw te hebben overgegeven, rukte ik zelf met de 1ste compagnie van het 7de bataillon op; ter plaatse gekomen, bleek het dat de aanvrage om versterking onnoodig en aan een misverstand toe te schrijven was, daar de benting reeds genomen en de vijand verdreven was. Van een der gidsen vernam ik echter dat verder op zich nog eene versterking moest bevinden, waarom ik besloot mij hiervan te overtuigen en zoo mogelijk den vijand er uit te verdrijven; de 6de compagnie van het 13de bataillon werd als te zeer vermoeid door mij teruggezonden, alsmede de kapitein Gosenson van de 2de compagnie 7de bataillon, die verzocht huiswaarts te mogen keeren, daar hij te zeer gefatigeerd was. Het bevel der 2de compagnie 7de bataillon werd toen opgedragen aan den kapitein Verspijck, die zich daartoe vrijwillig aanbood, en werd toen door de 1ste en 2de compagnie van het 7de bataillon met de artillerie onder den luitenant Straatman de verdere marsch aangenomen. Van het terrein dat zeer geschikt ter verdediging was, heeft de vijand alle mogelijke partij getrokken; van 50 tot 50 pas nam hij positie in het kreupelhout waardoor het voetpad liep; loste daar bedaard zijne schoten op onze troepen, spoedde zich dan onmiddellijk wederom achterwaarts, om eene nieuwe positie in te nemen, en op die wijze werd de troep langs den geheelen weg verontrust. Wij zullen nagenoeg $1/2$ uur op die wijze zijn voortgerukt toen de 1ste luitenant-adjudant Westerbaen Schmidt geblesseerd werd.

Deze officier, die ook nu weder even als bij de geheele expeditie zich steeds voor aan het hoofd der kolonne in mijne onmiddellijke buurt bevond, en zich vroeger gedistingueerd heeft, bekwam een schot door en door zijn regter wang. Niettegenstaande zijn herhaald verzoek om den verderen marsch mede te maken, heb ik hem gelast huiswaarts te keeren, om de wond die zeer opgezet was, door het marcheren in de brandende zon, niet te doen ontsteken.

Ook de kapitein, chef van den staf, Kroesen, die mij vergezeld had, heeft ook wederom bij deze gelegenheid de meeste activiteit aan den dag gelegd, en reeds op het eerste schot zonder bepaalden last, daar hij eenigzins achter was, maar mijne bedoelingen echter begrijpende, ging hij den mortier halen en kwam met deze vooruit, waarmede vervolgens eenige worpen gedaan werden op woningen waar zich Chinezen scheenen op te houden en die eene goede uitwerking hadden. Vervolgens keerde genoemde kapitein met den 1sten luitenant-adjudant Westerbaen Schmidt terug om zijne werkzaamheden te vervolgen en, als geheel met mijne bedoelingen bekend, den majoor de Brauw nadere inlichting te geven.

Deze kapitein heeft van af den dag dat wij zouden overvallen worden, steeds de meeste activiteit en moed aan den dag gelegd, zoowel bij den nachtelijken aanval als bij andere omstandigheden, en begaf zich steeds met eenige manschappen op die punten waar het noodig was.

Telkens verontrust wordende, zette ik den marsch voort, waarbij nog een inlandsch fuselier der 2de compagnie aan den voet gewond werd, tot dat ik circa ten 12 ure in een meer open terrein kwam, alwaar ik den troep in eenige zich daar bevindende huizen deed rusten, om hun het morgeneten te doen gebruiken, hetwelk ik door den adjudant-onderofficier Schrijvers n°. 14221 had doen aanbrengen. Inmiddels was de compagnie van het 13de bataillon, onder den kapitein Cobet, dien ik in vervanging der 6de compagnie had doen oprukken, aangekomen.

De 2de compagnie van het 7de bataillon infanterie, met den kapitein Verspijck, die reeds den geheelen ochtend in actie geweest en zeer vermoeid was, liet ik toen daar achter, en rukte ik tegen $1^1/_2$ ure met de 1ste compagnie 7de bataillon, onder den kapitein Bruijnis, en die van het 13de bataillon, onder den kapitein Cobet, verder voort; de marsch met deze beide compagnien werd toen circa nog een uur voortgezet zonder eenige versterking te bespeuren noch met den vijand meer in aanraking te komen, waarom ik toen besloot den terugmarsch aan te nemen, en na de 2de compagnie wederom opgenomen te hebben, kwam ik tegen 5 ure 's namiddags met genoemde drie compagnien in het kwartier terug.

Ik zal UHEdG. geene bepaalde namen behoeven te noemen van officieren, die zich onderscheiden hebben; zoowel de troepen als de officieren hebben wederom bij deze gelegenheid eveneens als bij de sedert 4 à 5 dagen herhaalde alarmeringen, de meest mogelijke activiteit aan den dag gelegd, waarvan ik mij overtuigd houd dat UHEdG. zelf de groote waarde beseffen zal, te meer daar geen van allen gedurende die dagen eenige nachtrust genoten heeft.

Ten slotte acht ik mij verpligt speciaal aan UHEdG. ter kennis te brengen de goede diensten bewezen door den officier van gezondheid 1ste klasse le Pique; genoemden officier komt niet alleen als doctor de hoogste lof toe, als dragende de meeste zorg en attentie voor zijne gewonden, maar zoude, in de gelederen als officier dienende, geen de minste oneer aan het corps gedaan hebben, daar hij zich zoowel bij de verkenning op den 18den Julij van Soengi Doerie Ketjiel als bij de affaire op den 20sten Julij op den weg naar Lara, met den meest mogelijken lof gedragen heeft, door het onder het hevig vuur van den vijand met kalmte en bedaardheid verbinden en verzorgen zijner gewonden. Ook den 1sten luitenant-adjudant Westerbaen Schmidt en den 2den luitenant Conrad vermeen ik UHEdG. te mogen aanbevelen."

Men had den 20sten berigt ontvangen dat zich eene groote hoeveelheid rijst en padie te Pangli-bang bevond. De majoor de Brabant zond eene kolonne, onder bevel van den kapitein Koch, van het 13de bataillon infanterie, derwaarts, om dat graan op te vorderen, ten einde meer voorraad daarvan te hebben, vermits gebrek aan transportmiddelen den aanvoer van het strand voortdurend zeer bezwaarlijk maakte. De kapitein Koch volbragt zijne taak goed; hij werd op den terugmarsch door de muitelingen aangevallen, doch joeg ze uit elkander zonder daarbij eenig verlies te lijden.

In den nacht van den 21sten werden de troepen op nieuw op drie verschillende tijdstippen door het vuur der muitelingen verontrust.

Op den 22sten was dit even zoo het geval en ontving men te Montrado het berigt dat de pangeran Soeta Soeria Negara, die in de nabijheid van Soengei Doerie Oeloe de Mampawasche grenzen bewaakte, door de muitelingen was ingesloten. Den 23sten rukte de majoor de Brabant derwaarts om dien pangeran te ontzetten. De muitelingen hadden zich daar op de plaats in twee sterkten genesteld, zij werden aangetast en verjaagd zonder dat de onzen daarbij eenig verlies leden. Den pangeran vond men er echter niet meer; hij had zich, zoo als later bleek, naar een ander gedeelte begeven en daar met zijne Maleijers en Dajaks een troep opstandelingen die zich op verschillende plaatsen op en nabij het Mampawasche grondgebied genesteld hadden, aangetast en verslagen. Men ontving dien dag berigt dat de kwaadwilligen het voornemen hadden den bazaar van Montrado te verbranden. Maatregelen werden genomen om dit zoo mogelijk te beletten.

Den 24sten Julij werd de kapitein Cobet, van het 13de bataillon infanterie, uitgezonden naar de plaats waar de majoor de Brabant den vorigen dag geweest was, ten einde van daar een voorraad rijst te halen, welke vermoedelijk anders in handen der opstandelingen zou zijn gevallen. Die officier voldeed aan zijnen last en bespeurde niets van de muitelingen.

In den namiddag van den 25sten Julij werden te Montrado eenige schoten op de voorwacht, bij den bazaar gelost; men vermoedde onraad op den weg naar Koelor, waarom mij een detachement werd te gemoet gezonden. Ik ontmoete het ongeveer $3/4$ uur van Montrado, en had op den weg derwaarts niets van de muitelingen bespeurd; alleen de 2de luitenant Pauwels, die het escorte der vivres kommandeerde, vermeende op ongeveer $1^1/_2$ uur van Montrado op de aan den weg gelegen heuvels eenige gewapende Chinezen gezien te hebben. Die officier zond mij daarvan berigt, doch ik heb van hen niets kunnen ontdekken.

Zoo als boven reeds gezegd is, ontstond kort na mijne aankomst brand in de hoofdstraat van den bazaar te Montrado, en deze werd nagenoeg geheel door den brand verwoest. Men vermoedde dat een gedeelte der bazaarbewoners met de muitelingen heulde en dit niet zonder grond, vermits, nadat de kolonne van den kapitein Verspijck op den 20sten de muitelingen op den weg naar Lara had verdreven, een 27tal inwoners op den weg is gearresteerd, die naar den bazaar wilden terugkeeren, en aan sommigen van welker handen de bewijzen gevonden werden dat zij kort geleden kruid hadden gebruikt.

Den volgenden morgen (26 Julij) was alles rustig; evenwel was de bazaar, zoo als boven is aangeteekend, bijna geheel verlaten. Ik bepaalde mij dien dag de positie der muitelingen en het nabij gelegen gebergte op te nemen, en overigens de gegeven bevelen zoodanig te wijzigen, dat niet bij ieder schot in de verte op eene der door ons bezette sterkten, gelost, de troepen onder de wapenen kwamen, en overigens de dienst zoodanig te regelen, dat die zonder te veel afmatting door den soldaat kon worden volgehouden. Het kwam mij voor dat het in de taktiek der muitelingen lag de troepen af te matten.

Ik wenschte hun den tijd te laten zich op bepaalde punten te versterken en verbood daarom hun vuur te beantwoorden, dan wanneer zij werkelijk tot onder het geweerschot zouden zijn genaderd.

(*) Deze staat volgt hierachter.

Ook de consigne aan de bazaar-wacht werd den 26sten zoodanig gewijzigd, dat die bij eenen aanval der muitelingen niet terugtrok, maar op dezelve moest afgaan.

In den morgen van den 27sten Julij werd de bazaar-wacht aangevallen, doch de muitelingen werden door den kommandant der wacht, den 1sten luitenant van het 13de bataillon infanterie, Ravestein, met verlies teruggedreven. Een weinig later vertoonden zich eene menigte gewapende Chinezen en Dajaks in de struiken achter den Thang, welke in de verte eenige schoten losten. Drie pelotons onder den 1sten luitenant-adjudant Kriesfeld en de 2de luitenants Mekern en Kessler, werden langs verschillende wegen daarop afgezonden, om hen zoo mogelijk den terugtogt af te snijden en eenigen hunner gevangen te nemen. Tot afsnijden hadden zij echter geene gelegenheid noch tijd; de opstandelingen waren echter weldra uit elkander gejaagd.

In den nacht van den 26sten op den 27sten hadden de muitelingen twee versterkingen opgeworpen van omstreeks zes en acht honderd el van den Habok, namelijk één op de kruin van de heuvelrij die westelijk van die sterkte loopt, en een aan den voet des heuvels.

Omstreeks 10 ure begonnen zij daaruit den Habok te beschieten en verscheidene staven ijzer van het kaliber van 1 pd. kogel vielen binnen de sterkte.

De 1ste luitenant Gallas van het 7de bataillon infanterie werd met 50 bajonetten van het 7de bataillon tegen die versterkingen afgezonden. Die officier was het eerste met den Europeschen korporaal Staude binnen een derzelve, verdreef de opstandelingen en keerde met eene groote metalen en twee ijzeren lilla's, kruid en eenige projectilen terug. Twee Chinezen waren op de plaats afgemaakt; de overige geblesseerden hadden de vlugtelingen medegevoerd.

Den 28sten des morgens rukte eene kolonne sterk 150 bajonetten, onder den kapitein Cobet, ter afhaling van levensmiddelen naar Sinkawang.

Op een uur afstand van Montrado werden van uit de struiken eenige schoten op de kolonne gelost; de opstandelingen werden ook hier weder verdreven en de marsch zonder verhindering doorgezet. De kapitein had in last een detachement van 80 man te Petengaan achter te laten, ter escortering van vivres welke van Koelor zouden worden aangebragt.

Den 29sten keerde dat detachement, waarbij zich de van Java gekomen kapitein van Oijen gevoegd had, te Montrado terug. Het was op een uur afstand van Montrado even als den vorigen dag door de muitelingen verontrust geworden en had men daarbij eenige ligt geblesseerden bekomen, 3 aan schoten en 6 door ranjoes, welke op den weg tusschen de struiken waren geplaatst. De aanvallers waren ook echter weder verdreven.

Hoezeer de opstandelingen aan de zijde van den Habok waren verdreven, hadden zij echter den 28sten hunne onde positie weder bezet. Ingewonnen berigten luiden dat nog verscheidene versterkingen tusschen dat punt en Soengie Doerikh Oeloe waren aangelegd en bezet.

Het kwam mij noodig voor om het terrein nu aan die zijde geheel te doen zuiveren en gaf ik daarom den majoor de Brabant last, om voor het aanbreken van den dag met eene kolonne van het 7de bataillon den Habok te verlaten, de positie der opstandelingen om te trekken en hen in den rug te vallen, terwijl de kapitein, chef van den staf, met eene compagnie hen in het front zoude bezig houden. Aan dien last werd voldaan; men kon echter de muitelingen niet tot staan brengen; alle versterkingen werden verlaten, en die nabij de Habok door de in het front geageerd hebbende compagnie bezet.

Op het hoogste punt liet ik een wachtpost plaatsen en sedert bleef het terrein tot aan Soengei Doerie geheel zuiver.

In den morgen van den 30sten Julij was alles rustig. Op den bazaar waren echter weder geruchten in omloop dat ook het overgebleven gedeelte zou worden aangestoken en dat de kapitein der Chinezen En-tjang-kwee zou worden opgeligt. Men vermoedde dat hij met de opstandelingen heulde; daarvan echter had men geene openlijke bewijzen en was hij het eenige hoofd dat eenigen invloed op de bevolking uitoefende. Hij was overigens bereidwillig in hulp daar waar het in zijn vermogen was. Hem werd een verblijf in den Thang aangeboden, ook tot berging van zijne bezitlingen, waarvoor hij echter bedankte, verklarende niet bevreesd te zijn voor de kwaadwilligen, zoolang de bazaar door de gouvernements-troepen bewaakt werd. Maatregelen werden genomen om zijne opligting te beletten.

Denzelfden morgen ontdekte men echter achter den Thang eene nieuwe versterking. Aan den 1sten luitenant Kriesfeld werd opgedragen de positie der opstandelingen in die strekking te gaan verkennen, en na zijn rapport, waaruit bleek dat zij zich overal in het gebergte versterkt hadden, werd besloten om hem aldaar aan te tasten en te verdrijven en zoo mogelijk den weg naar Lara af te snijden.

Het was van te meer belang omdat de positie, welke zij, zoo als gewoonlijk, meesterlijk gekozen hadden, hen in staat stelde zoowel den weg van Lara als dien van Sinkawang en de drie sterkten te Montrado in het oog te houden en deze te verontrusten. Aan den majoor de Brabant werd opgedragen om den 31sten des morgens ten 4½ ure met eene kolonne, zamengesteld uit Europeanen, Afrikanen en inlanders, over Po-long-an en Pak-Miontew de vijandelijke linie om te trekken en deze in den rug aan te tasten; terwijl de kapitein Asmus van het 13de bataillon infanterie, hen in het front zoude bezig houden. Gelukte deze manoeuvre, dan kon men verwachten, dat men de opstandelingen eene geduchte les zoude kunnen geven.

Vermits men alle reden had om de Chinezen die als gidsen en tolk dienen, niet te vertrouwen, werd het bevel van deze operatie eerst in den avond opgegeven, terwijl eerst des morgens om 4 ure de gidsen en tolken werden gewaarschuwd.

De kolonne van den majoor de Brabant rukte op het bepaalde uur van den Thang, uit en was vóór dat de dag aanbrak, het gebergte om den linker vleugel der vijandelijke positie gepasseerd, zoodat er alle hoop bestond dat de onderneming zou gelukken. Ten 7 ure rukte de kolonne onder den kapitein Asmus tegen de vijandelijke linie op; hij had den last om hen bezig te houden, zonder evenwel tot eenen directen aanval over te gaan, voor en aleer hij zekerheid had, dat de omtrekkende kolonne in den rug der vijandelijke linie was aangekomen. Deze kolonne rukte langs een zijweg ongemerkt tot in het gezigt der vijandelijke linie.

Tegen hunne gewoonte openden de Chinezen hun vuur niet, maar bespeurde men al spoedig dat op het pad dat gevolgd werd, zoogenaamde Chinesche mijnen waren aangelegd en dat eenige Chinezen in het kreupelhout verborgen waren, die beproefden, door aan een gespannen lont te rukken, deze mijnen te ontsteken. Die poging mislukte echter geheel, de lont werd doorgesneden, alvorens die ontbranding kon te weeg brengen, en men vond op verschillende plaatsen zeven vaatjes Engelsch kruid, de lading der aangelegde mijnen. De kapitein Asmus liet verder eenige schoten en worpen met de handmortieren op de vijandelijke linie doen, doch vermeed overeenkomstig zijne instructie een directen aanval. Omstreeks een ure vlugtten echter de opstandelingen uit de geheele versterkte linie; men beproefde hen te vervolgen, doch, zoo als gewoonlijk, konden het onze troepen den Chinees in het loopen niet afwinnen.

Eenige Dajaks werden den vlugtenden nagezonden.

Omstreeks 3 ure kwam de kolonne van den majoor de Brabant in het gezigt der versterkte linie, die echter, zoo als reeds gezegd is, verlaten was. Hij had te Po-long-an niets van de opstandelingen bespeurd, doch te Pak-Mion-tew, waar zij zich almede versterkt hadden, de gelegenheid gehad hen te overvallen en er eenigen van te doen afmaken.

Daarbij werden eenige vaandels, een metalen lilla, tjando's, eenige Chinesche geweren, kruid en andere wapens veroverd, terwijl eene groote hoeveelheid levensmiddelen, welke hier gevonden werd, het bewijs leverde dat de opstandelingen hier hunnen voorraad geborgen hadden. Pak-Mion-tew werd in de asch gelegd.

Hoezeer ook hier weder de opstandelingen van wapens en kruid beroofd werden, waaraan zij blijkbaar gebrek hadden, en hen bij gevolg een gevoelige slag was toegebragt, was echter het eigenlijke doel om er eene groote slagting onder te kunnen aanrigten, niet bereikt geworden. Den volgenden dag bleek het dat het verraad van een der gidsen, die onaangezien de genomen maatregelen toch gelegenheid gevonden had, de opstandelingen te waarschuwen, waaraan hunne plotselinge vlugt was toe te schrijven, hiervan de oorzaak is geweest.

En na deze beweging was het gebied van Montrado van de opstandelingen gezuiverd; nergens is sedert iets meer ontdekt, wel ontving men den 5den Augustus het berigt dat zij zich op nieuw te Pak-Mion-tew verzameld hadden. Er werd den 6den eene kolonne onder het bevel van den majoor Nauta derwaarts gezonden om hen te verdrijven, doch bleek het daarbij dat die tijding ongegrond was.

Sedert het gevecht op den 20sten Julij en het escorteren van het convooi op den 29sten, hebben de onzen bij de ontmoetingen met de opstandelingen geen verlies geleden, terwijl bij iedere gelegenheid aan hen eenige afbreuk is gedaan en vaandels, wapens en kruid zijn veroverd.

De 2de luitenant Chambry, van het 7de bataillon infanterie, die op den 20sten door drie schoten gewond werd, welke aanvankelijk voor geene ernstige gevolgen deden vreezen, is echter op den 1sten Augustus door bijkomende klem overleden. Die officier heeft zich bij die gelegenheid door zijn moedig gedrag in het bijzonder onderscheiden.

De weinige geblesseerden zijn op 5 na geheel van hunne wonden hersteld.

Hoezeer nu de muitelingen uit het district Montrado geheel verdreven waren, bleef echter de bevolking afwezend.

De berigten, die ik er van konde inwinnen, kwamen hierop neder, dat zij, bevreesd, zoowel voor de muitelingen als voor de gouvernements troepen, niet durfden terugkeeren. Het was eene onmogelijkheid om ze door onze troepen in de wildernissen te doen opsporen en tot terugkeer naar hare woonplaats te dwingen.

Het eenige middel wat daartoe dienstig konde zijn was, dat volk, hetwelk te laf was om zijne eigene bezittingen tegen een handvol kwaadwilligen te verdedigen, door de Dajaks te doen verdrijven.

De Dajaks van Gadjing en die van Lara, die het eigenlijk gebied van het voormalig Thay-kong bewonen, waren almede sedert het uitbarsten van den nieuwen opstand, verdwenen; men wilde dat zij met de Chinezen heulden. Over deze kon dus niet beschikt worden; men kon ze niet vertrouwen.

Ik had gedurende de expeditie reeds meermalen de medewerking der vorsten van Mampawa ondervonden, en beslsot dus om die om een honderdtal gewapende Dajaks te vragen, welke men in de wildernissen konde bezigen. Aan dat verzoek werd onmiddellijk voldaan. Inmiddels had ik zooveel mogelijk op verschilllende plaatsen aan de vlugtelingen doen bekend maken, dat zoo zij binnen 3 dagen met vrouwen en kinderen naar hunne oude woonplaatsen niet terugkeerden, ik hen door de Dajaks zoude laten aantasten. De termijn verliep; — weinigen waren teruggekeerd en de Dajaks werden op onderscheidene plaatsen op hen afgezonden, terwijl aan den pangeran Soeta-Soeria-Negara van Mampawa vrijheid werd gelaten om de gewapende kwaadwilligen, die zich in de gehuchten nabij de Mampawasche grenzen mogten ophouden of verzamelen, met geweld uiteen te drijven.

Gelijke magtiging bekwamen nog de pangerangs van hetzelfde rijk Anoem en Preboe, welke zich te Karangan en Sangkin ophielden. Deze maatregel had het gevolg, dat weinige dagen later de bazaar van Montrado nagenoeg even sterk bevolkt was als vroeger, en dat de bewoners der verschillende kleinere plaatsen naar hunne vroegere woonplaatsen terugkeerden en men van alle kanten om genade kwam smeeken.

Vele gehuchten waar men nog wapens verborgen had gehouden, zijn ten gevolge van dezen nieuwen opstand verwoest geworden, en vele der kwaadwilligen zijn daarbij omgekomen. Het verlies dat de Chinezen hierbij geleden hebben, is veel grooter dan dat bij het oprukken naar Montrado ondervonden.

Nu blijft mij nog over Uwe Excellentie te berigten dat om het Larasche van kwaadwilligen te zuiveren, ik op den 14den dezer eene kolonne, onder het bevel van den majoor de Brabant derwaarts gezonden heb. Zijne rapporten loopen tot den 16den dezer; hij was toen tot aan Sebolo voortgerukt en had op verschillende plaatsen nieuw aangelegde versterkingen der muitelingen ontmoet. Op geene plaats had hij eenigen hardnekkigen tegenstand gevonden; overal was men met overhaasting gevlugt.

De mijnwerkers-etablissementen te Selinsee en Barangan en de hoofdbazaar van Lara waren door de kwaadwilligen bij de nadering der troepen gedeeltelijk verbrand.

Kruid en wapens en veel levensbehoeften waren buit gemaakt. De bevolking was in de wildernissen gevlugt, de muitelingen waren gedeeltelijk naar het Landaksche, gedeeltelijk naar Banjoekoi (door Mandor-Chinezen bewoond) en Prigie geweken. Maatregelen heb ik van hier uit genomen, om de gevlugte bevolking tot terugkeer te noodzaken en de

hoofden van den opstand in het Landaksche en Mandorsche te doen opvatten. Zijn deze eens in handen, dan geloof ik dat de rust gewaarborgd en de Kioe-liong-kongsoe even spoedig vernietigd als ontstaan zal zijn. Den majoor de Brabant heb ik in last gegeven om naar Montrado terug te keeren, in hoop nog voor het vertrek van de stoomboot in de gelegenheid te zijn Uwe Excellentie meer omstandig met zijne verrigtingen in dat district bekend te maken; zijne tot nu toe ontvangen rapporten laten dit niet toe.

Alvorens te besluiten, moet ik nog melding maken, dat in de eerste helft dezer maand de gezondheidstoestand der troepen veel te wenschen overliet; vele en ernstige ziektegevallen hebben zich voorgedaan, daaronder ook de cholera, die echter sedert zes dagen hier geheel heeft opgehouden. Daardoor zijn 29 Europesche en 14 inlandsche militairen aangetast geworden, waarvan 31 zijn bezweken. Vooral in de eerste dagen waren die gevallen van eenen zeer hevigen aard, zoodat, onaangezien de meest zorgvuldige geneeskundige behandeling, de lijders spoedig bezweken. Te Pontianak sleept die ziekte veel menschen weg, voornamelijk van de Maleische en Boeginesche bevolking, vermits deze Europesche geneeskundige hulp weigert. Van de bezetting zijn alle militairen aangetast; twee daarvan zijn overleden. De officier van gezondheid der 2de klasse Stevens legt uitmuntenden ijver aan den dag om de Chinesche en andere inlandsche bevolking hulp aan te bieden; velen die daarvan hebben gebruik gemaakt, zijn door zijne zorg gered. Ook te Mampawa is die epidemie uitgebroken. Onder de bezetting hebben zich, voor zoo veel ik weet, nog geene gevallen voorgedaan. Sambas is tot nu toe er van bevrijd gebleven.

Zoo zich eene geschikte gelegenheid voordoet, zal ik een aantal zieken, welke van hier naar Sambas geëvacueerd zijn en die niet ligt in dit klimaat tot verhaal kunnen komen, naar Batavia doen dirigeren.

Montrado, 23 Augustus 1854.

Als een vervolg op mijn rapport van den 19den dezer la. T/10, heb ik de eer Uwe Excellentie te berigten, dat het op heden ontvangen rapport van den majoor de Brabant, ten aanzien van den toestand van Lara niets naders bevat. De bevolking was nog steeds afwezend en hoofdzakelijk naar Benjoekoi gevlugt. In het Landaksche worden de grenzen bewaakt, zoodat er gegronde hoop bestaat, dat de hoofden van den opstand niet langs dien weg zullen ontkomen en gevolgelijk spoedig in onze handen zullen vallen, waardoor de Kioe-liong-kongsoe (het negen-draken-verbond) geheel in duigen valt. Trouwens het blijkt naar de nu ingewonnen berigten, dat het van minder belang is dan ik aanvankelijk vermoedde; het geheel telt niet meer dan 500 leden, en in aanmerking nemende dat 2/3 daarvan nog door dwang zijn toegetreden, is het niet te verwachten, na de vruchtelooze poging tot opstand, welke hun nu gebleken is, dat de overigen veel kwaad meer zullen kunnen brouwen. Onder de vlugtelingen te Benjoekoi en op andere plaatsen moet het bitter gesteld zijn, de deelneming aan den nachtelijken aanval te Montrado schijnt het volk van Lara in het denkbeeld te hebben gebragt, dat geene onderwerping meer zoude baten. Op de komst der troepen is de vlugt met zooveel overhaasting geschied, dat zelfs kinderen van zeer jeugdigen leeftijd zijn achtergelaten.

De straf voor den opstand is daar groot genoeg geweest, waarom ik gemeend heb zachter middelen te moeten aanwenden om de bevolking te doen terugkeeren. De onder Lara behoorende gehuchten Sapeij, Sensak en Sewalie zijn in onderwerping gekomen; het volk is er teruggekeerd. Ik vertrouw dat de geheele onderwerping van Lara met den terugkeer der bevolking binnen weinige dagen voltooid zal zijn.

In het district Montrado, Boedok en Loemar is de rust geheel hersteld.

NOMINATIVE OPGAVE *der geblesseerden bij de onderscheidene in het rapport vermelde gevechten.*

Algemeen stamboek n°.	NAMEN.	GRADEN.	Hoedanig gewond.
	7de bataillon infanterie, op den 18den Julij.		
	von Sternbach, P. J. L.	1ste luit.	In den nacht van den 18den op den 19den Julij 1854, bij den aanval door de Chinezen op den Thang te Montrado gewond door een schampschot aan den hals en een ondoordringend schot door een matten kogel tegen de linker borst.
	7de bataillon infanterie, op den 20sten Julij.		
	Westerbaen Schmidt,	1ste luit. adjudant.	Heeft een doordringend geweerschot in de regter wang bekomen; de kogel is bij het oor uitgegaan.
	Chambray (*)	2de luit.	Een ligte kogelwond links aan het hoofd.
			Een ligte kogelwond door den linker schouder.
			Een ligte kogelwond aan den regter voet.
37371	Kromodrono,	Inl. sergt.	Een kogelwond in de linker borst.
49188	Tjododipo,	Inl. korp.	Een geweerschot in den regter arm.
47870	Kardi,	Inl. fus.	Een kogelschot links in den rug.
47201	Kadio,	»	Een schampschot aan den linker voet.
	13de bataillon infanterie, 6de compagnie, den 20sten Julij.		
	Verspijck,	kapitein.	Een schampschot aan het regter been.
30522	Greve,	flankeur.	Een schotwonde met verbrijzeling van het linker been.
21634	Bronk,	»	Schotwonde in de regter borst.
30749	Suttemanne,	»	Eene doordringende schotwonde in de borst.
30894	Serlier,	»	Een schampschot aan het linker been.
27513	Kinning,	»	Schampschoten aan de beide dijen.
29079	Siebon,	»	Ligt schampschot aan den linker arm.
	Personeel der artillerie, 6de compagnie, op den 20sten Julij.		
27728	Viskil,	Eur. kanon. 1ste kl.	Ligt gewond aan de linker hand.
	7de bataillon infanterie, 20 Julij.		
18557	Loevenstein,	Afr. flank.	Schot door de hand.
17973	van Zurk,	»	Randjoe blessure.
19655	Stroijkens,	»	»
33631	Ebien Pesa,	»	»
18399	Pouwelis,	»	»
23915	Oltkamp,	»	»
	13de bataillon infanterie.		
41078	Mahat,	Inl. fus.	Schot in het achterhoofd.
43419	Masiena,	»	Randjoe blessure.
42771	Asman,	»	»

(*) Is op 1 Augustus aan de gevolgen overleden.

— Verrigtingen der ingenieurs voor het mijnwezen, over Augustus (zie *Staats-courant* n°. 246).

Banka. Door middel van putgravingen, zette de ingenieur 3de klasse Liebert zijn onderzoek voort, van het terrein bij Belo. Het bleek dat er vroeger reeds was gewerkt. Men vervolgde het onderzoek van den kwikzandgrond, dat tot nog toe goede resultaten opleverde.

De adspirant-ingenieur Akkeringa had onderzoekingen gedaan om den berg Besokan (district Jeboes). Het terrein der rivieren Lobbeendoer en Kritik, en voor een gedeelte ook dat van den Kidjangarit, beloofden veel. De aldaar gevondene erts was groot van korrel.

Het onderzoek in het terrein van Aijer Kedjanga was voorloopig gestaakt.

Die adspirant-ingenieur was bezig opmetingen te doen; het werkvolk hield zich onledig met het hakken van wegen.

Batjan. De ingenieur der 2de klasse C. de Groot was den 8sten Mei van Buitenzorg via Soerabaija en Ternate naar Batjan vertrokken.

Te Soengei Amassing n°. 1 en 2, Paisoe Limon, Soengei Besaar, en te Tetoepat waren steenkolen ontdekt. De twee eerste vindplaatsen waren slechts 145 ellen van elkander verwijderd.

De koollaag te Soengei Amassing n°. 1, was 1 Ned. el zwaar, en bestond uit 3 deelen, die door lagen kleisteen van elkander waren gescheiden. Deze lagen waren aan den dag het zwaarste, en namen af naar mate men in de koollaag vorderde.

Te Soengei Amassing n°. 2, bevond men hetzelfde, met dat onderscheid echter, dat de koollaag van n°. 1 eerder in zwaarte toenam dan verminderde, terwijl het omgekeerde plaats had bij de koollaag van n°. 2.

In de kool bestond geen verschil; het waren kubiekbreukige zwartkolen; vrij brandende, met eenen ligt grijzen rook; bij de verbranding bleef weinig asch en steenen over. Die kolen bevatten echter nog te veel ijzerpyriet, om den naam van goede steenkolen te kunnen dragen.

De graving van kolen voor den heer Cores de Vries, was te Soengei Amassing n°. 2 gestaakt, wegens de verminderde helling der steenkolenlagen en de slechte terreinsgesteldheid. Het was ook gebleken, dat aldaar geene bruikbare kolen konden verkregen worden. Daarna was men begonnen in een vlak terrein, iets ten noorden van de plaats waar Aijer Mambia in de Soengei Amassing valt, eene schacht te doen zinken. Men verwachtte daardoor de kolen geregeld liggende en vrij van ijzerpyriet terug te vinden. Na op 12 voeten diepte den harden kleisteen te hebben ontmoet, welke in de formatie voorkomt, waren die werkzaamheden weder voorloopig gestaakt.

De koollaag van n°. 1 lag tusschen mergel-zandsteen en klei-zandsteen; die van n°. 2 tusschen kleisteenen, die van Paisoe Limon tusschen mergel-zandsteen en klei-zandsteen; zij is 1.5 Ned. el zwaar, en staat genoegzaam overeind bij het aan den dag komende. De kool was van goede qualiteit, en hield weinig ijzerpyriet in. Aan eene ontginning van die plaats was niet te denken, wegens de ongunstige omstandigheden van het terrein. Ook was dit het geval te Soengei Besaar. Over de te dezer plaatse gevondene kolen kon men alzoo moeijelijk een juist oordeel vellen. De gesteenten welke aldaar en te Tetoepat den kool vergezelden, waren dezelfde, als die bij de drie vorige vindplaatsen. Ter laatstgenoemde plaats had men slechts stukjes steenkolen gevonden.

De ingenieur 2de klasse C. de Groot was den 21sten Augustus te Buitenzorg terug.

Wester-afdeeling van Borneo. De adspirant-ingenieur Everwijn had eene onderzoekingsreis gedaan in de landschappen Soekadana, Matam, Simpan en de Karimata-eilanden. Nergens was door hem in den bovengrond tin-erts gevonden, noch op de Karimata-eilanden eenig spoor van antimonium-erts aangetroffen.

BATAVIA, 19 *September.*

Wij zijn wederom in de gelegenheid gesteld om, in afwachting van de uitgifte van het jaarlijksche verslag van den handel en de scheep-

vaart op Java en Madura, over het jaar 1853, hierbij voorloopig een beknopt overzigt daarvan te geven.

De uitkomsten zijn geweest:

Invoer.

in 1853, door particulieren voor		f 31,984,911
voor gouvernements-rekening		12,295,692
Te zamen.		f 44,280,603
waarvan aan specie:		
voor particulieren	f 2,504,836	
het gouvernement	5,158,000	
Te zamen	f 7,662,836	
in 1852, door particulieren voor	f 31,515,575	
voor gouvernements-rekening	8,777,119	
		40,292,694
waarvan:		
specie voor particulieren	f 647,144	
" gouvernement.	1,902,680	
Te zamen	f 2,549,824	
Verschil ten voordeele van 1853.		f 3,987,909

Uitvoer.

in 1853, door particulieren voor (*)		f 28,083,514
voor gouvernements-rekening		43,609,442
Te zamen		f 71,692,956
waaronder aan specie:		
voor particulieren	f 2,759,092	
" het gouvernement	800,450	
Te zamen	f 3,559,542	
in 1852, door particulieren voor	f 23,687,603	
voor het gouvernement	35,159,294	
		58,846,897
waaronder aan specie:		
voor particulieren	f 745,820	
" het gouvernement	751,700	
Te zamen	f 1,497,520	
Verschil ten voordeele van 1853		f 12,846,059

Uit Europa en Amerika is ingevoerd aan koopmanschappen voor particuliere rekening

	in 1852.	in 1853.
van Nederland voor	f 10,721,345	f 12,448,680
" Engeland "	7,665,295	5,117,062
" Frankrijk "	512,022	171,029
" andere Staten in Europa voor	567,582	257,16[illegible]
" Amerika voor	[illegible]	379,80[illegible]
Te zamen	[illegible]	[illegible]

Verschil ten voordeele van 1852.	f 1,622,860	
ten voordeele van dat jaar is almede meer ingevoerd:		
van China, Siam en Manilla voor.	550,308	
Te zamen	f 2,173,168	
doch daarentegen is in 1853 vóór meer dan in 1852 ingevoerd:		
van de Kaap de Goede Hoop voor	f 4,985	
" Bengalen en Ceylon voor	47,369	
" de Golf van Perzië voor	83,987	
" Japan voor.	25,655	
" Nieuw-Holland voor	168,955	
" den Oosterschen Archipel voor	303,961	
		784,312
blijft ten voordeele van 1852		f 1,388,856
aan specie is in 1853 meer ingevoerd:		
van Engeland voor	8,772	
" Frankrijk "	9,740	
" de Golf van Perzië voor	34,390	
" Nieuw-Holland voor	53,599	
" den Oosterschen Archipel voor	1,801,332	
	f 1,907,890	
en is minder ingevoerd:		
van Nederland voor	7,040	
" Amerika "	38,694	
" China, Siam en Manilla voor	4,407	
	50,141	
blijft meer ingevoerd aan specie in 1853		f 1,857,692

(*) Bij het algemeen handelsverslag wordt de particuliere uitvoer opgegeven met . . . f 70,355,761
en de uitvoer aan gouvernements-goederen met 1,337,195
Te zamen f 71,692,956

Doch is onder dien particulieren uitvoer begrepen de waarde van gouvernements-producten, door tusschenkomst van de factorij der Nederlandsche Handelmaatschappij uitgevoerd:

Naar Nederland voor.	f 42,272,247	
hierbij gevoegd de bovenstaande waarde van den uitvoer aan gouvernements-goederen en gelden.	1,337,195	43,609,442
blijft als boven particuliere uitvoer		f 28,083,514

waarvan afgetrokken de mindere waarde van koopmanschappen in 1853, blijft	f 469,336
als meerdere invoer in dat jaar door particulieren, of met bijvoeging van de meerdere waarde aan gouvernements-goederen en specie ten bedrage van	3,518,573
te zamen	f 3,987,909

De voornaamste invoeren uit Europa en Amerika, voor rekening van particulieren, hebben bestaan:

	1852.	1853.
aan lijnwaden voor	f 14,801,915	f 13,106,269
" provisien "	720,985	788,563
" wijnen en dranken voor	1,472,815	1,199,029
" ijzerwerk en machinerien.	1,063,425	1,072,500

Van den invoer aan lijnwaden oorspronkelijk van Europa en Amerika in 1853, ter somma van f 13,106,269 is van Nederland aangebragt voor eene waarde van . . . f 8,383,471

waarvan met bewijs van Nederlandschen oorsprong voor	7,298,454
en alzoo aan vreemd fabricaat voor	f 1,085,017
van Engeland is aangevoerd voor	3,916,110
" andere Staten in Europa voor	63,582
" Amerika voor	333,216
" elders voor	409,940
te zamen aan vreemd fabricaat voor	f 5,807,815

en dus voor f 1,490,689 minder, dan de waarde van den invoer aan Nederlandsch fabricaat.

Bij vergelijk der invoeren van Europesche en Amerikaansche lijnwaden tusschen 1852 en 1853 blijkt, dat in laatstgemeld jaar

meer is ingevoerd:

van Nederland voor		f 940,928
" andere landen buiten Europa voor		289,500
te zamen		f 1,230,428
minder is ingevoerd:		
van Engeland voor	f 2,351,814	
" andere Staten in Europa.	74,211	
" Amerika voor	50	
		2,426,075
blijft over het geheel in 1853 minder ingevoerd dan in 1852 voor		f 1,195,647

Het vorenstaande vergelijk doet zien, dat de invoer van Nederlandsche lijnwaden, waarvan alleen door de factorij der Nederlandsche Handelmaatschappij is aangevoerd voor eene waarde van f 4,813,171, in het afgeloopen jaar bijzonder gunstig is geweest, zijnde daarvan in dat jaar [illegible] nog f [illegible] minder dan de waarde van den invoer gedurende 1853.

In den aanvoer van provisien is Nederland in 1853 ook weder ver vooruit gebleven, zijnde van daar aangevoerd voor eene waarde van f 698,818, waarvan alleen met bewijzen van Nederlandschen oorsprong voor f 458,983, terwijl van elders slechts is ingevoerd voor f 89,845, waarvan van Amerika voor f 31,353.

Ook in wijnen en dranken toont Nederland over 1853 weder den grootsten invoer aan; zijnde van daar ingevoerd voor. . . f 867,313

waarvan met bewijs van Nederlandsche bewerking en oorsprong voor	610,767
en dus van vreemden oorsprong voor	f 256,546
van andere landen is aangevoerd voor	331,716
waarvan van Engeland voor	f 193,662
" " Frankrijk "	88,782

In den aanvoer van ijzerwerk en machinerien heeft Nederland in 1853 almede dien van andere landen overtroffen. Van daar is ingevoerd voor eene waarde van . . . f 665,206

waarvan met bewijs van Nederlandschen oorsprong voor	522,098
en dus van vreemden oorsprong voor	f 143,108
van Engeland is ingevoerd voor	324,247
" elders voor	83,107

Het vorenstaande doet alzoo zien, dat de invoeren uit Nederland aan koopmanschappen, voor rekening van particulieren, in 1853 bijzonder gunstig mogen worden genoemd, daar deselve ruim twee malen zoo veel bedragen hebben als de waarde der invoeren van andere Staten in Europa en van Amerika, terwijl die invoeren in het afgeloopen jaar het sedert 1843 hoogst bekende cijfer bereikt hebben.

De invoeren uit den Oosterschen Archipel gedurende 1853 mogen ook gunstig worden genoemd, speciaal aan Archipel-producten, waarvan is ingevoerd voor eene waarde van f 6,617,995, als:

van Singapoer, Malakka en Poeloe-Pinang voor		f 178,085
" Riouw en Lingga voor		777,376
" Balie voor		644,810
" Bima en Sumbawa voor		154,854
" Celebes voor		496,639
" de Molukkos voor		52,818
" Sumatra's-Westkust voor	f 2,498,990	
" Palembang en Banka "	720,986	
		3,219,976
" Trenganoe voor		1,838
" Timor en Sandelwood voor		33,459
" de Kokos-eilanden voor		57,752
te zamen als boven		f 6,617,995

De invoer van specie tot een bedrag van f 1,967,291 uit den Oosterschen Archipel opgegeven, moet echter niet worden beschouwd als een

uitvloeisel van den Archipel-handel, vermits daaronder is eene som van f 1,699,326, aangebragt van Singapoer, grootendeels ten behoeve van den handel uit Europa herwaarts gezonden.

Boven is aangetoond, dat in 1853 van Java en Madura aan koopmanschappen is uitgevoerd:

voor rekening van particulieren voor	f 25,324,422
» » » het gouvernement voor	42,272,247
ongerekend f 536,745 aan gouvernements-goederen naar plaatsen in den Oosterschen Archipel.	
Te zamen	f 67,596,669

Die uitvoer stelt een voordeelig verschil daar, in vergelijk van 1852, aan koopmanschappen van f 10,675,661, waarin de particuliere producten deelen voor f 2,382,639 en die voor Gouvernements-rekening uitgevoerd voor f 8,293,022. Deze voordeelige verschillen bestaan hoofdzakelijk op de volgende producten:

	Particuliere producten.		Gouvernements-producten.	
	minder in	meer in	minder in	meer in
	1853.		1853.	
Arak (*) . . .	f 85,046	»	»	»
Cochenille . .	»	f 29,650	f 186,920	»
Huiden . . .	54,234	»	»	»
Indigo. . . .	»	326,882	»	f 2,297,614
Koffij	»	1,184,980	»	1,280,534
Peper	117,992	»	98,591	»
Rotting . . .	4,566	»	»	»
Rijst	»	420,125	»	»
Specerijen . .	»	123,900	»	18,525
Suiker . . .	»	1,963,341	»	4,251,917
Tabak	164,752	»	»	»
Vogelnestjes. .	278,518	»	»	»
Tin.	»	»	12,404	»

Aan specie is in 1853 meer uitgevoerd dan in 1852:

door particulieren voor	f 2,013,272
» het Gouvernement voor.	48,750
Te zamen. . .	f 2,062,022

waarvan alleen naar Singapoer f 1,589,733, vermoedelijk als remises naar Europa en China.

De waarde van den uitvoer aan Archipel-producten door particulieren was:

	in 1852.	in 1853.
naar Nederland	f 9,558,399	f [illegible]
» Engeland	417,166	533,706
» Frankrijk	1,878,859	2,429,626
» Belgie	151,614	690,724
» Zweden en Denemarken . . .	919,209	126,721
» andere Staten in Europa . . .	100,278	227,708
» Amerika.	1,159,124	944,188
» andere landen buiten den Oosterschen Archipel . . .	1,280,059	2,779,377
» den Oosterschen Archipel. . .	4,058,074	4,875,681
te zamen	f 19,017,782	f 22,413,095

Hieruit blijkt, dat ook in 1853 de voornaamste uitvoer is geweest naar Nederland, hoezeer iets minder dan in 1852; doch valt hier op te merken, dat ten gevolge der publicatie van den 19den April 1853 (*Staatsblad* nº. 29) er in 1853 weinig of geene aanleiding heeft bestaan, om de uitvoeren naar elders bestemd, voor Nederland op te geven, zoo als vroeger dikwerf plaats vond, waardoor op de juistheid der in vroegere jaren opgegeven cijfers van uitvoer naar Nederland niet geheel kan worden afgegaan.

Met betrekking tot den uitvoer aan Archipel-producten naar plaatsen in den Oosterschen Archipel wordt aangeteekend, dat daarvan alleen is uitgevoerd naar Singapoer voor f 1,889,674, waarvan vermoedelijk een groot gedeelte den uitweg vindt naar Europa, China en Nieuw-Holland.

De uitvoeren in 1853 van voortbrengselen van andere landen, toonen eene waarde aan van f 2,911,327, waaronder alleen aan voortbrengselen van Europa en Amerika naar den Oosterschen Archipel voor f 2,316,273 waaronder voor ruim 17 ton aan lijnwaden.

In entrepôt zijn:

Opgeslagen:

	in 1852.	in 1853.
te Batavia voor	f 4,069,217	f 4,209,934
» Samarang voor	139,168	51,680
» Soerabaija voor	680,484	659,768
Te zamen voor	f 4,888,869	f 4,921,382

Uitgevoerd:

	in 1852.	in 1853.
te Batavia voor	f 2,457,673	f 1,386,945
» Samarang voor.	97,860	46,049
» Soerabaija »	1,151,995	554,343
Te zamen voor	f 3,707,528	f 1,987,337

Ingevoerd:

	in 1852.	in 1853.
te Batavia voor	f 1,778,523	f 1,702,483
» Samarang voor	105,470	151,627
» Soerabaija »	783,588	710,261
Te zamen voor	f 2,667,581	f 2,564,371

De scheepvaart toont over het geheel over 1853 een gunstiger resultaat aan dan over 1852.

Er zijn aangekomen:

	in 1852.				in 1853.			
van Nederland	130	schep.	39,224	l.	83	schep.	24,125	l.
» elders en Europa	73	»	16,151	»	52	»	12,658 1/2	»
te zamen uit Europa	203	schep.	55,375	l.	135	schep.	36,783 1/2	»
» Amerika	22	»	5,180	»	13	»	3,100	»
» Algiers	3	»	689	»				
» de Kaap de Goede Hoop	17	»	3,624	»	6	»	1,100 3/4	»
» » West van Indie	6	»	1,853 1/2	»	20	»	4,461 1/2	»
» China, Siam en Manilla	56	»	[illegible]	»	56	»	13,552 3/4	»
» Japan	1	»	391	»	1	»	459	»
» Nieuw-Holland	32	»	7,342 1/2	»	149	»	28,999 1/4	»
» den Oosterschen Archipel	1,703	»	54,964	»	1,790	»	54,912 7/8	»
te zamen	2,046	schep.	139,067	l.	2,170	schep.	143,354 7/8	l.

Verschil ten voordeele van 1853:

aan schepen en vaartuigen	124
» scheepslasten	4,287 7/8

Er zijn vertrokken:

	in 1852.				in 1853.			
naar Nederland (*)	261	schep.	73,656	l.	250	schep.	[illegible]	l.
» elders en Europa	33	»	5,544	»	35	»	[illegible]	»
te zamen naar Europa	294	schep.	79,200	l.	[illegible]	schep.	[illegible]	l.
naar Amerika	6	»	1,321	»	11	»	[illegible] 3/4	»
» de West van Indie	2	»	851	»	6	»	[illegible] 1/2	»
» China, Siam en Manilla	30	»	3,265	»	[illegible]	»	[illegible] 1/4	»
» Japan	1	»	391	»	1	»	459	»
» Nieuw-Holland	6	»	1,249	»	45	»	[illegible]	»
» den Oosterschen Archipel	1,673	»	57,495	»	1,909	»	[illegible] 3/4	»
te zamen	2,012	schep.	143,263	l.	2,280	schep.	[illegible] 1/4	l.

Verschil ten voordeele van 1853:

aan schepen en vaartuigen	268
» scheepslasten	14,491

Van opgemelde schepen en vaartuigen zijn aangekomen:

	in 1852.		in 1853.	
onder Nederlandsche vlag:				
van Nederland	130	schepen	83	schepen
» andere plaatsen in Europa	26	»	21	»
» Algiers	3	»	—	»
» Amerika	7	»	6	»
» de Kaap de Goede Hoop	9	»	3	»
» » Golf van Perzie en de West van Indie	3	»	9	»
» China, Siam en Manilla	25	»	24	»
» Japan	1	»	1	»
» Nieuw-Holland	10	»	69	»
te zamen	214	schepen	215	schepen
» den Oosterschen Archipel	1,639	»	[illegible]	»
te zamen onder Nederlandsche en daarmede gelijk gestelde inlandsche vlaggen	1,853	schepen	1,886	schepen
onder Engelsche vlag	56	»	77	»
» Fransche »	19	»	14	»
» Belgische »	[illegible]	»	5	»
» Hamburger »	16	»	17	»
» Bremer »	10	»	9	»
» Pruissische »	1	»	1	»
» Zweedsche »	12	»	13	»
» Russische »	1	»	1	»
» Deensche »	4	»	5	»
» Amerikaansche »	7	»	28	»
» Portugesche »	8	»	3	»
» Chinesche »	[illegible]	»	1	»
» Siamsche »	19	»	12	»
» diverse Aziatische »	1	»	100	»
te zamen	2,046	schepen	2,170	schepen

(*) Waarvan onder vreemde vlaggen in 1852 35 schepen, metende 6,877 lasten, in 1853 42 schepen, metende 9,804 lasten.

(*). De gemiddelde prijzen tegen welke bovenstaande producten bij de tolkantoren zijn verhandeld, hebben bedragen:

			in 1852.	in 1853.
Arak,	per	legger	f 50: 76	f 37: 80
Cochenille,	per	pond	3: 05	2: 08
Huiden,	»	stuk	2: —	2: 03
Indigo,	»	pond	3: 65	3: 100
Koffij,	»	pikol	22: 90	24: 98
Peper,	»	»	16: 06	19: 72
Rotting,	»	»	6: 16	6: 100
Specerijen:				
Noten,	»	»	145: 100	145: 95
Foelie,	»	»	111: 71	125: 71
Nagelen,	»	»	73: 52	62: 54
Suiker,	»	»	12: 71	11: 102
Tabak,	»	»	44: 11	27: 56
Vogelnestjes	»	»	1,790: 72	2,763: 28
Tin,	»	»	49: 118	49: 119

en zijn vertrokken onder Nederlandsche vlag:

	in 1852.	in 1853.
naar Nederland	226 schepen	208 schepen.
„ andere havens in Europa	— „	1 „
„ de golf van Perzie en de West van Indie	— „	1 „
„ China, Siam en Manilla	10 „	6 „
„ Japan	1 „	1 „
„ Nieuw-Holland	1 „	6 „
Te zamen	238 schepen	228 schepen
„ den Oostersche Archipel	1,581 „	1,815 „
te zamen onder Nederlandsche en daarmede gelijkgestelde inlandsche vlaggen	1,819 schepen	2,038 schepen.
onder Engelsche vlag	48 „	85 „
„ Fransche „	16 „	13 „
„ Belgische „	— „	3 „
„ Hamburger „	10 „	15 „
„ Bremer „	10 „	12 „
„ Pruissische „	8 „	1 „
„ Zweedsche „	17 „	12 „
„ Russische „	1 „	1 „
„ Deensche „	5 „	2 „
„ Portugesche „	1 „	3 „
„ Amerikaansche „	10 „	23 „
„ Chinesche „	2 „	1 „
„ Siamsche „	12 „	19 „
„ diverse Aziatische „	58 „	52 „
te zamen	2,012 schepen	2,280 schepen

In 1853 hebben de inkomende en uitgaande regten bedragen f 7,441,459,118[5]

daarvan is gerestitueerd aan gewone terugbetaling . . . . f 102,050.73

de fictive regten bedragen op uitgevoerde producten voor rekening van het Gouvernement naar Nederland . . . 1,570,686.94[5] ... 1,672,737.47[5]

zoodat werkelijk is ontvangen . . . . f 5,768,722.71; hetgeen in vergelijk tot 1852 een nadeelig verschil aantoont van f 246,526.91; hoofdzakelijk bestaande op de invoerregten, waarvoor in 1853 minder dan in 1852 is ontvangen 510,290.

De voornaamste verschillen aan invoerregten worden gevonden:

	minder in 1853.	meer in 1853.
op katoenen en wollen stoffen:		
Nederlandsch fabricaat		f 6,576: 90
vreemd „	f 20,820: 30	
„ lijnwaden:		
Nederlandsch fabricaat		120,816: 76
vreemd Europeesch idem	540,544: 90	
Indisch en Chineesch idem	13,441: 19	
„ provisien	[illegible]	
„ gambier		[illegible]: 34
Tarief in:		
„ diverse andere goederen	136,726. —	
	f 711,532: 19	f 201,242: 99
blijft minder als boven.	f 510,289: 20.	

Aan uitgaande regten is in 1853 meer ontvangen dan in 1852 f 416,860,— waaronder f 116,982 aan fictive regten op uitgevoerde gouvernements-producten; bestaande dit voordeelig verschil voornamelijk op koffij en suiker, tot een gezamenlijk bedrag van f 396,036.—

— De stand van den agio op de drie hoofdplaatsen op Java, was volgens de *Javasche Courant* van 9 September op 1°. Augustus 1854 als volgt:

		BATAVIA.	SAMARANG.	SOERABAIJA.
Gouden munt tegen	Zilveren munt	v 3 pct.	v 3 à $3^1/_2$ pct.	pari.
	Recepissen . .	v 1 „	w $1^1/_2$ à 2 „	pari.
	Koperen munt	v $^1/_2$ „	w $1^1/_2$ à 2 „	pari.
Zilveren munt tegen	Gouden munt.	w 3 „	w 3 à $3^1/_2$ „	w 1 pct.
	Recepissen . .	w 4 „	w 5 „	w 3 „
	Koperen munt	w $3^1/_2$ „	w 5 „	w 3 „
Recepissen tegen . .	Gouden munt.	pari.	v $1^1/_2$ à 2 „	v 1 „
	Zilveren munt	v $4^1/_2$ „	v 5 „	v 4 „
	Koperen munt	v $^1/_2$ „	pari.	pari.
Koperen munt tegen	Gouden munt.	w $^1/_2$ „	v $1^1/_2$ à 2 „	v 1 „
	Zilveren munt	v $3^1/_2$ „	v 5 „	v 4 „
	Recepissen . .	w $^1/_2$ „	pari.	v 1 „

w winst. — *v* verlies.

Terwijl de stand van den agio volgens de *Javasche Courant* van 20 September op 1°. September was als volgt:

		BATAVIA.	SAMARANG.	SOERABAIJA.
Gouden munt tegen	Zilveren munt	v 3 pct.	v 3 pct.	pari.
	Recepissen . .	v 1 „	w 2 „	pari.
	Koperen munt	v $^1/_2$ „	w 2 „	pari.
Zilveren munt tegen	Gouden munt.	w 3 „	w 3 „	w 1 pct.
	Recepissen . .	w 4 „	w 5 „	w 4 „
	Koperen munt	w $3^1/_2$ „	w 5 „	w 4 „
Recepissen tegen . .	Gouden munt.	pari.	v 2 „	v 1 „
	Zilveren munt	v $4^1/_2$ „	v 5 „	v 3 „
	Koperen munt	v $^1/_2$ „	pari.	pari.
Koperen munt tegen	Gouden munt.	w $^1/_2$ „	v 2 „	v 1 „
	Zilveren munt	v $3^1/_2$ „	v 5 „	v 5 „
	Recepissen . .	w $^1/_2$ „	pari.	v 1 „

w winst. — *v* verlies.

Met dit nommer der *Staats-courant* worden verzonden:

1°. vel 14 en 15 van het BIJBLAD II, inhoudende het verslag van het verhandelde in de zitting der Tweede Kamer van 17 November jl.;

2°. vel 44, 49 en 50 der *Bijlagen* van het genoemde BIJBLAD, behelzende de Eindverslagen der Commissien van Rapporteurs: *a.* over de hoofdstukken X, XI, XII en over de middelen der begrooting van Staatsuitgaven voor 1855; *b.* over het ontwerp van wet tot vaststelling der begrooting voor de Algemeene Lands-drukkerij over 1855; en *c.* over het ontwerp van wet tot naturalisatie van G. Gerhards en negen anderen.

Rhijnhoogte te Keulen. 17 November 6 vt. 6 dm. Rhl.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

RUSLAND.

Uit de Krim heeft men geen zekere tijdingen van latere dagteekening dan het gisteren medegedeelde Russische berigt van den 6sten dezer, volgens hetwelk in Sebastopol ijverig en met goeden uitslag gearbeid werd aan het herstellen van de beschadigde gedeelten der vestingwerken, terwijl de geallieerden de belegeringswerkzaamheden voortzetteden en hunne linker flank door nieuwe verschansingen dekten. Volgens eene mededeeling in den Franschen *Moniteur* van gisteren is dit berigt te beschouwen als gunstig voor de zaak der geallieerden: het toont ontegenzeggelijk — zoo wordt in het officiele blad gezegd — dat de belegeraars zich in een goeden toestand bevonden, en dat de strijd van den 5den dezer op de Russische krijgsmagt den gewenschten indruk heeft gemaakt.

— Men leest in den Parijschen *Constitutionnel* van gisteren: „Wij hebben brieven uit Konstantinopel van den 5den November ontvangen. Men had aldaar tijdingen van Sebastopol van den 3den. Toen waren de Franschen nog maar 140 mètres van den vestingmuur verwijderd, en in den loop van dien dag zou er bres geschoten worden. In de beide legerkampen dacht men, dat de bestorming den volgenden dag zou plaats hebben; eene verwachting die, gelijk door de latere berigten ons bekend is, zich niet heeft verwezenlijkt.

„Al de Russische forten aan de landzijde waren verwoest en hadden opgehouden te schieten. Alleen de gelijkvloers geplaatste batterijen waren nog in stand; maar haar vuur was veel verflaauwd, hetgeen toegeschreven wordt aan de groote slagting onder de Russische artilleristen, die het noodzakelijk maakte de ongeoefende handen van infanteristen tot de bediening van het geschut te bezigen. Daar de belegeraars echter door die lage batterijen nog verontrust wierden, zijn mijnen aangelegd tot nabij de muren, ten einde de twee gedeelten van die batterijen in de lucht te doen springen.

„De Russische generaal Kyriakoff is den 28sten October door eene Fransche bom gedood. Men verzekert, dat het dagelijksch verlies der belegerden aan dooden en gekwetsten niet op minder dan duizend man kan worden gerekend. Het was aan de Engelsche batterijen gelukt, twee Russische oorlogsschepen in de haven van Sebastopol te doen zinken en eenige andere onbruikbaar te maken. Het meelmagazijn van het garnizoen is door een vuurpijl in brand geraakt en geheel in asch gelegd. Kortom, de vesting was in een jammerlijken toestand, doch zij verweerde [illegible] om zich te voegen bij zijn legercorps op de hoogten van Balaclava, alwaar door de Russen eenige aardwerken daargesteld werden.

„De geallieerden hebben te Balaclava eene uitmuntend verschanste positie en batterijen op alle hoogten; zij schenen zich om de nabijheid der Russen niet veel te bekommeren.

„Bijkans alle nachten werden uitvallen door de belegerden beproefd, maar door de geallieerden met kracht afgeslagen. Een van de ernstigste was die, welke den 29sten October tegen het Fransche kamp gerigt werd: men was er den vijand wachtend, en viel op hem nog voor dat hij de belegeringswerken had kunnen bereiken. In dat gevecht zijn verscheiden honderden Russen gedood, en ook eenigen krijgsgevangen gemaakt.

„Vele inlanders van Tartaarsche herkomst, wier aantal op nagenoeg 30,000 begroot wordt, hebben zich aan de geallieerden onderworpen. Zij hebben aanzoek gedaan om zich in Turkije te mogen nederzetten; en men heeft hun beloofd, hen naar de omstreek van Brussa of van Sinope, in Klein-Azie, over te brengen, want van de Dobrudscha willen zij niet hooren. Zij verzekeren, dat de Russen, eerst door beivredmaking en vervolgens met geweld, getracht hebben hen te bewegen om naar de Russische provincie Kasan te verhuizen. Van den aanvang der belegering af worden nagenoeg 4000 Tartaren met 250 voertuigen in de legerkampen der geallieerden bij de schanswerken gebezigd, tegen een loon van een franc daags.

„Hassan-Pacha, een bekend Egyptisch hoofdofficier, is tot gouverneur van Eupatoria benoemd. Het is hem tot strengen pligt gesteld, door een regtvaardig en vaderlijk bestuur alles te vermijden wat de bevolking misnoegd zou kunnen maken, en integendeel zooveel mogelijk haar vertrouwen en toegenegenheid te winnen. Te Eupatoria liggen omstreeks duizend man landtroepen, en vijf Turksche oorlogschepen benevens een Fransch en een Engelsch. Niet ver van daar staan vijf of zes duizend Russen; maar zij durven geen aanval ondernemen op de geallieerden, die door zeer goede verschansingen gedekt zijn.

„In de jongst verloopen dagen was het op de Zwarte zee een verschrikkelijk weder geweest; men had dan ook verscheiden schipbreuken te betreuren, onder anderen van twee Egyptische oorlogsschepen, die op de landtong van Kara-Burnu, eenige mijlen van den ingang van den Bosporus, gestrand zijn. Men was ook bezorgd wegens het Fransche linieschip *le Suffren*, hetwelk sedert den 29sten October in zee was; maar het is den 4den dezer behouden den Bosporus binnengekomen. Gelukkig heeft dit onstuimige weder zich niet verder dan de kusten uitgestrekt; in de Krim bleef het weder zeer schoon.

„Verscheiden vaartuigen van de vereenigde vloot, die zich naar Europa begeven om hersteld te worden, waren sedert eenige dagen te Konstantinopel aangekomen.

„Soliman-Pacha, de opperbevelhebber der Turksche troepen in de Krim, is voor eenen krijgsraad te regt gesteld, omdat hij eigenmagtig zijnen post verlaten en zich naar Konstantinopel begeven had. Hij is van het bevel ontzet en tot nader order in arrest gesteld."

— Aan de Londensche *Times* is uit Konstantinopel, onder dagteekening van 5 November, het navolgende geschreven: „Volgens de berigten uit de Krim van den 3den dezer, werd het aantal zieken onder de geallieerden grooter en grooter, en was het er des nachts fel koud.

Den 1sten dezer opende eene Fransche batterij van 64 stukken haar vuur, met groote uitwerking; ons vuur was flaauw, even als dat der Russen. In den jongsten storm was een Turksch oorlogsschip van 80 stukken benevens een fregat gezonken. Het Britsche transportschip *Himalaya* is ontredderd en ongeschikt om zee te bouwen."

ENGELAND.

De Britsche minister van binnenlandsche zaken, lord Palmerston, heeft zich jl. Donderdag met zijne echtgenoote van Londen naar Parijs begeven, om aan het Fransche hof een bezoek te brengen. Algemeen denkt men, dat hij ook in last heeft, met de Fransche bewindslieden in mondeling overleg te treden omtrent den winterveldtogt, die in de Krim op handen schijnt te zijn.

"De Londensche effectenbeurs blijft in eene flaauwe stemming. » De heden morgen van regeringswege bekend gemaakte depêche van lord Raglan betrekkelijk het gevecht van 5 November — zegt de *Globe* van jl. Donderdag — hoewel eene besliste zege der geallieerden vermeldende, heeft echter uiterst groote bezorgdheid te weeg gebragt, daar zij verklaart dat het verlies aan onze zijde zeer groot is. Ook is er aan onze beurs weder sprake van eene geldleening, en wel van zes honderd millioen francs, die door het Fransche gouvernement eerlang zou gedaan worden tot dekking der oorlogskosten; doch iets bepaalds is daarvan niet bekend."

De *Times* dringt in zijn nommer van jl. Donderdag op nieuw en uiterst nadrukkelijk aan op het versterken der Engelsche krijgsmagt in de Krim, klaagt dat de Westersche mogendheden door Europa niet ondersteund worden zoo als behoorde, en besluit zijne beschouwingen aldus: » De uitslag van den ontzaggelijken kamp is voor het oogenblik in wolken en duisternis gehuld. Versterkingen zijn veel te lang aan onze troepen onthouden en hun al te karig toegedeeld. Wij hebben erge kansen tegen ons; de nadering des winters dreigt ons met een nieuwen vijand; en de werkeloosheidder Turken, voor wie wij zoo veel doen en lijden, gepaard aan het toevriezen der Oostzee, stelt de Russen in staat om de strijdkrachten van een onmetelijk rijk tegen ons te vereenigen. Wij strijden voor de zaak van Europa, en Europa ziet met de nieuwsgierigheid van een onverschillig toeschouwer den ongelijken kamp aan. Maar onze moed is niet geknakt, onze geestkracht niet gebroken. Reeds hebben wij, door de Russische vloot en een groot deel der vesting Sebastopol te vernielen, een aanmerkelijk deel onzer taak volbragt; en wat er nog aan de slooping van dat bolwerk van Ruslands magt ontbreekt, zal voorzeker door onze dappere troepen niet ongedaan gelaten worden."

Andere minder invloedrijke Engelsche dagbladen zijn niet zoo bezorgd als de *Times*. Daaronder behoort de *Globe*, die ook meent te kunnen verzekeren, dat pogingen van Pruissen, om in Ruslands belang thans bemiddelend op te treden, bij de Westersche mogendheden geen den minsten ingang zullen vinden.

DUITSCHLAND.

Bij besluit des Konings van Pruissen van den 14den dezer is de opening van de zitting der kamers op den 30sten dezer bepaald.

FRANKRIJK.

Gisteren is te Parijs een besluit van Keizer Napoleon afgekondigd, bepalende dat bij elk der honderd linie-regementen het derde bataillon voortaan niet langer uit vijf, maar weder, gelijk vroeger, uit zes compagnien zal bestaan.

BELGIE.

De door het Belgische gouvernement voorgedragen maatregelen tot bevordering der volksvoeding zijn in de afdeelingen der kamer van volksvertegenwoordigers door vele leden ongenoegzaam geoordeeld. Eenigen wenschten, dat de geldsom, die aan de branderijen bij uitvoer van gedistilleerd naar het buitenland uit de schatkist betaald wordt ter vergoeding van den accijns en tevens tot aanmoediging van den uitvoer, nog meer wierd verminderd dan door het gouvernement voorgesteld is. Een nog grooter aantal leden achtte het noodig, dat de uitvoer van granen uit Belgie volstrekt verboden wierd; en dit gevoelen is in de afdeelingen zoo algemeen voorgestaan, dat de verbodsbepaling ongetwijfeld bij de kamer in beraadslaging zal komen, hetzij dezelve door het gouvernement of door een uit de kamer voortkomend voorstel aan het wets-ontwerp worde toegevoegd. Men verzekert, dat het ministerie, wel verre van den vrijen graanhandel tot eene kabinetsquaestie te willen maken, op politieke gronden niet afkeerig zou zijn van eene verbodsbepaling, die het uit een staathuishoudkundig oogpunt afkeurt; het hecht, naar gezegd wordt, veel gewigt aan een advijs der Antwerpensche kamer van koophandel, die, zich eerst tegen belemmering van den graanhandel verklaard hebbende, thans onbewimpeld en uit eigen beweging van het gouvernement een verbod van den uitvoer van rogge schijnt gevraagd te hebben, met bijvoeging dat ook een verbod van den uitvoer van tarwe door haar niet zou worden afgekeurd. Met dat al heeft de meerderheid der centrale afdeeling (medegerekend de stem van den voorzitter der Kamer) zich tegen het verbod van den graanuitvoer verklaard.

BEURS-BERIGTEN. (*Naar officiele opgaven.*)

PARIJS, Vrijdag 17 November: Fransche 3 pcts. rente fr. 71.45; idem $4\frac{1}{2}$ pcts. fr. 95.50.

LONDEN, Vrijdag 17 November: Engel. 3 pcts. geçons. $91\frac{5}{8}$ à $\frac{3}{4}$ pct.

ADVERTENTIEN.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

Provincie *Zuidholland*.

AANBESTEDING.

Op Maandag, den 4den December 1854, des voormiddags ten $11\frac{1}{2}$ ure, zal, onder nadere goedkeuring, door den Staatsraad, Commissaris des Konings in de provincie Zuidholland, of, bij zijne afwezendheid, door een der leden van de Gedeputeerde Staten, en in bijzijn van den Hoofdingenieur van den Waterstaat in het tiende district, aan het locaal van het Provinciaal Bestuur te 's Gravenhage, worden aanbesteed:

1°. het zesjarig onderhoud van de onderscheidene aan het Rijk behoorende Sluizen en Duikers, gelegen onder Gorinchem en Dalem, beginnende den 1sten Januarij 1855, en eindigende den 31sten December 1860;

2°. het driejarig onderhoud van de drie Overlaten, gelegen in den Waaldijk boven Dalem, alsmede van die in den dijk gelegen over het Weidschild tusschen Gorinchem en Dalem, benevens van de rijzen bermen vóór den bovensten overlaat en de kapitale gracht langs den oever van het Weidschild en boven en beneden de Hulp- en Inundatiesluis te Dalem, vóór het bastion n°. 7, en vóór en met den Wolpherschen dijk beneden Gorinchem, beginnende den 1sten Januarij 1855 en eindigende den 31sten December 1857;

3°. het onderhouden gedurende drie jaren van de rivier- en oeverwerken liggende in de rivieren de Nieuwe Maas, het Scheur en het Spui, nabij Vlaardingen, Zwartewaal, op het eiland Rozenburg en onder Oud-Beijerland, ingaande den 1sten Januarij 1855, en eindigende den 31sten December 1857; en

4°. het driejarig onderhoud van al de timmer-, teer- en verwwerken aan 's Rijks palen veerhoofden op het eiland Rozenburg, zoowel tegenover Brielle als tegenover Maassluis, benevens dat aan de zijde van Maassluis, ingaande den 1sten Januarij 1855, en eindigende den 31sten December 1857.

Deze aanbestedingen zullen geschieden bij inschrijving, volgens de voorschriften in de betrokkene bestekken.

De bestekken liggen ter lezing aan het locaal van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, aan dat van het Provinciaal Bestuur van Zuidholland te 's Gravenhage, en voorts op alle zoodanige plaatsen, alwaar gewoonlijk de bestekken van Waterstaatswerken in gemelde provincie ter lezing gelegd worden.

Zullende Maandag en Dingsdag des morgens vóór den dag der besteding, de noodige aanwijzing in loco worden gedaan, en voorts nadere informatien te bekomen zijn bij den Hoofdingenieur van den Waterstaat A. Greve te 's Gravenhage, en voor de twee eerstgemelde werken bij den Hoofdingenieur-titulair Docters van Leeuwen te Gorinchem, en wegens de twee andere werken bij den Ingenieur P. Caland, te Brielle.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
VAN REENEN.

MINISTERIE VAN KOLONIEN.

*** Op aanstaanden Woensdag den 22sten dezer zal de gewone Audientie van den Minister van Kolonien geen plaats hebben.
's Gravenhage, den 18den November 1854.

DROOGMAKING VAN HET HAARLEMMER-MEER.

De Commissie van Beheer en Toezigt verwittigt de gegadigden, dat zij zal overgaan tot de reeds voorloopig aangekondigde achtste verkooping van gronden in den Haarlemmermeer-polder, gelegen nabij de gemeenten Houtrijk en Polanen en Zuidschalkwijk, op Woensdag 29 November 1854, en zoo noodig den volgenden dag, des morgens ten 10 ure, te Amsterdam in den Franschen Tuin, in de Plantagie.

De Algemeene Voorwaarden met de algemeene kaart van den geheelen polder, benevens de bijzondere voorwaarden, de bijzondere kaart, en de staat der te veilen perceelen zijn den 8sten November en later te verkrijgen, op vrachtvrije aanvraag en tegen betaling van 25 cents, bij den Heer de Breuk, Boekdrukker te Leyden.

Inlichtingen zijn te bekomen bij den Heer Ingenieur Michaëlis te Haarlem.

De Commissie voornoemd,
GEVERS VAN ENDEGEEST.

DROOGMAKING VAN HET HAARLEMMER-MEER.
Besteding.

De Commissie van beheer en toezigt over de Droogmaking van het Haarlemmer-meer, verwittigt de gegadigden, dat op Maandag den 4den December 1854, des middags ten twaalf ure, aan het locaal van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, onder nadere goedkeuring, zal worden overgegaan tot de Besteding in het openbaar, van:

het Verdiepen en Opruimen van ingevloeide bagger-specie in den Liede-togt en een gedeelte van den Spaarnwouder-dwarstogt.

De Besteding geschiedt alleen bij inschrijving, volgens art. 9 van het Bestek.

De voorwaarden der bovengemelde Besteding liggen ter lezing aan het locaal van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage, en aan die der Provinciale Besturen van Noord- en Zuidholland, te Haarlem en te 's Gravenhage, en verder op alle plaatsen, waar gewoonlijk zoodanige voorwaarden ter lezing gelegd worden.

Nadere inlichtingen zijn te bekomen bij den Ingenieur N. F. Michaëlis te Haarlem.

De Commissie voornoemd,
GEVERS VAN ENDEGEEST.

*** De Staatsraad, Commissaris des Konings in de provincie Zuidholland,

Brengt ter kennisse van de belanghebbenden, dat door het Collegie van Regenten over het Huis van Arrest te Brielle, op Zaturdag den 25sten November aanstaande, des namiddags ten een ure, in een der vertrekken van het Raadhuis aldaar, in het Openbaar, bij Inschrijving en Opbod, en onder nadere goedkeuring zal worden Aanbesteed:

de levering van het benoodigde voor het onderhoud der Gevangenen in gemeld Gesticht, gedurende 1855.

De Voorwaarden der Aanbesteding liggen van heden af voor een ieder ter inzage op de Secretarie der Gemeente Brielle.

's Gravenhage, den 17den November 1854.

De Staatsraad, Commissaris des Konings voornoemd,
VAN DER HEIM.

AANBESTEDING.

Op Donderdag den 30sten November aanstaande zal 's namiddags één ure provisioneel en 's avonds acht ure finaal, in het Huis van Arrest te Sneek, op de aldaar en in de voornaamste Logementen ter lezing liggende Voorwaarden worden Aanbesteed:

het leveren der benoodigdheden tot het onderhoud en de verpleging der Gevangenen, over het jaar 1855.

Namens het Collegie van Regenten over het Huis van Arrest te Sneek,
P. S. NOYON, *Lid en Secretaris.*

AANBESTEDING.

De Commissie van Administratie over de Gevangenissen te Leyden zal onder nadere goedkeuring van het Departement van Justitie, op Dingsdag den 21sten November 1854, des middags ten 12 ure, in het Huis van Arrest aldaar in het openbaar Aanbesteden:

De leverantie der benoodigdheden tot het onderhoud en de verzorging der Gevangenen in de Huizen van Arrest en van Militaire Detentie te Leyden, gedurende het jaar 1855, bestaande in:

Rogge, Tarwe, Aardappelen, Rund- en Kalfsvleesch, Rundvet, Boter, Schenkelvleesch, Gort, Rijst, Gele en Groene Erwten, Groenten, Zout, Peper, Azijn, Olie, Kaarsen, Groene Zeep, Koffij en Cichorei, Zoeten Karnemelk, Wijn, Bier, Stroo, Steenkolen, Turf, Hout en Zand, voorts Bureau-behoeften, bestaande in Papier, Pennen en Potlooden, alsmede Stal- en Heide-bezems en Boeders.

Zullende de Monsters van onderscheidene artikelen in het Huis van Militaire Detentie voorhanden zijn.

De Voorwaarden, waarin de nadere bepalingen zijn vermeld, zullen ter lezing leggen in de beide Gevangenissen, alwaar ook de gesloten Bussen gereed staan ter bezorging der inschrijvingsbiljetten, welke na elf ure des voormiddags van den dag der Aanbesteding niet meer worden aangenomen.

*** De Directeur en Kommandant der Marine te Willemsoord is voornemens, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Minister van Marine, op Woensdag den 29sten November aanstaande, bij inschrijving aan te besteden:

het arbeidsloon voor het inrigten van vijf stuks Kanonneerbootkappen, tot werk- en bergplaats voor Sloepen, op 's Rijks Werf te Willemsoord.

De inschrijvingen, op gezegeld papier, bevattende den prijs in schrijfletters, de namen als ook de woonplaatsen der inschrijvers en van hunne borgen en door de inschrijvers onderteekend, zonder doorhalingen of bijconditiën, zullen behoorlijk gesloten op den bepaalden dag, des voormiddags ten elf ure, vrachtvrij moeten worden bezorgd ter Secretarie van de Directie der Marine te Willemsoord.

De voorwaarden liggen ter lezing aan de Secretarie van opgenoemde Directie der Marine en van die te Amsterdam.

De noodige aanwijzingen in loco zullen op de twee de aanbesteding voorafgaande dagen plaats hebben.

Willemsoord, den 16den November 1854.

De Directeur en Kommandant der Marine,
W. J. Jolly.

Aanbesteding van Granen, ten dienste van de Garnizoens-bakkerij te 's Hertogenbosch.

Op Woensdag den 22sten November 1854, des middags ten twaalf ure, zal ten Bureele van den Militairen Onder-Intendant der 1ste Klasse in de 3de Administrative Directie, Orthenstraat, n°. 74, onder nadere goedkeuring van het Ministerie van Oorlog, Publiek worden Aanbesteed, de leverantie van:

vier Lasten Zeeuwsche Tarwe, wegende minstens 74 Ned. ponden het Mud;

twee Lasten Rhijn-Tarwe, wegende minstens 77 Ned. ponden het Mud;

twee Lasten Kubanka-Tarwe, wegende minstens 77 Ned. ponden het Mud; en

[illegible]

Volgens Voorwaarden, van heden af ter lezing liggende, van des morgens negen tot des middags twaalf ure.

Strekkende het tot narigt van Gegadigden, dat het Merk op de aan te bieden Monsters voorkomende, ook op den Omslag van het Inschrijvingsbiljet moet worden gesteld.

's Hertogenbosch, den 6den November 1854.

De Militaire Onder-Intendant voornoemd,
Waaifort.

OPENBARE AANBESTEDING.

De Inspecteur der Draagbare Wapenen zal, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Heer Minister van Oorlog, op den eersten December aanstaande, des voormiddags ten tien ure, op het Bureau der Inspectie op den Verwersdijk te Delft, in het openbaar, aan den minstinschrijvende Aanbesteden, de levering van:

vijf duizend Bajonetscheeden, n°. 1 van model.

De voorwaarden der Aanbesteding zullen van heden af ter lezing liggen op het Bureau des Aanbesteders, op de Bureaux van de Heeren Commissarissen des Konings in de provinciën, alsmede op dat van den Heer Kommanderenden Officier der Artillerie te Maastricht.

Delft, 2 November 1854.

De Inspecteur voornoemd,
Gobius.

*** Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland zijn van meening in het Openbaar bij Inschrijving aan te besteden de Leverantie van:

Een duizend Lasten Brabandschen of Doornikschen Steen.

Het Bestek zal van heden af ter lezing liggen ter Secretarie van Delfland te Delft, terwijl inlichtingen verkrijgbaar zijn bij den Fabrijk-Landmeter van Delfland aldaar. De Inschrijvings-Biljetten moeten behoorlijk op zegel geschreven en verzegeld voor of uiterlijk op Woensdag den 6den December 1854, des namiddags voor zes ure, franco besorgd worden ter Secretarie van Delfland, in eene aldaar geplaatste Bus, zullende de opening daarvan plaats hebben op Donderdag den 7den December 1854, des voormiddags ten negen ure, in het Gemeenlandshuis van Delfland te Delft, en in bijzijn der aldaar tegenwoordig zijnde Inschrijvers.

AKEN-MAASTRICHTSCHE SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ.

Zijtak van Maastricht naar Hasselt.

Aanbesteding der levering van 42,000 Eiken Dwarsleggers.

De gemeenschappelijke Directie zal op Woensdag den 6den December aanstaande, des voormiddags ten elf ure, in haar Bureau te Maastricht, en in bijzijn der tegenwoordig zijnde inschrijvers, overgaan tot de Aanbesteding der levering van 42,000 Eiken Dwarsleggers, verdeeld in 18 perceelen of 74 kavels.

De verzegelde inschrijvingsbiljetten moeten op het hierboven bepaalde uur aan de Directie voornoemd ingeleverd worden.

De Voorwaarden, waarop gezegde Aanbesteding geschiedt, liggen, te rekenen van den 14den dezer, ter inzage van de belanghebbenden in de bureaux der Maatschappij te Maastricht en te Aken.

Maastricht, den 10den November 1854.

De Directie der Aken-Maastrichtsche Spoorweg-maatschappij
W. Clermont, *Vr.*

GEREGTELIJKE AANKONDIGINGEN.

*** Door mr. *Arent François Cornelis van Trojen*, Officier van Justitie, en Vrouwe *Elisabeth Maria Hendrica van Hulst*, Echtelieden te Nijmegen, is aan Z. M. den Koning verzocht, dat aan hunnen Minderjarigen Zoon *Mary* vergund moge worden, den Geslachtsnaam *van Hulst* bij den zijnen aan te nemen, en zich alzoo in het vervolg te kunnen noemen en teekenen *van Trojen van Hulst*; geschiedende deze bekendmaking ter voldoening aan het bepaalde bij Art. 64 van het Burgerlijk Wetboek.

*** Bij Vonnis der Arrondissements-regtbank te 's Gravenhage, 2de Kamer, van den 16den November 1854, is *David de Lima*, zonder beroep, aldaar wonende, uit hoofde van zwakheid van vermogens, op deszelfs verzoek, gesteld onder Curatele.

De Officier bij gemelde Regtbank,
Francois, *Subst.*

*** Bij Vonnis door de Arrondissements-regtbank te Dordrecht, den 26sten Junij 1854 gewezen, is verklaard, dat er Regtsvermoeden van Overlijden bestaat van *Johannes Dorsman*, laatst gewoond hebbende te IJsselmonde, sedert den 12den Maart 1841.

[Kosteloos.] *De Procureur der Eischers*,
D. W. Hordijk.

*** Bij Vonnis door de Arrondissements-regtbank te Dordrecht, den 6den November 1854 gewezen, is verklaard, dat er Regtsvermoeden van Overlijden bestaat van den heer *Cornelis van Limmen*, Gezagvoerder van het Kofschip *de Eendragt*, laatst gewoond hebbende te Dordrecht, sedert den 31sten October 1843.

De Procureur van den Eischer,
D. W. Hordijk.

*** Den seventienden November 1800 vier en vijftig,

heb ik ondergeteekende *Bartholomeus van Geluk*, Deurwaarder bij de Arrondissements-Regtbank, zitting houdende te Dordrecht, en wonende aldaar op het Bagijnhof, D, 878;

ten verzoeke van *Johanna van Meppelen*, echtgenoote van *Teunis de Jong*, zonder beroep, wonende te Amsterdam, en uit krachte van Vonnis door evengenoemde Regtbank gewezen den zesden November 1800 vier en vijftig, houdende verlof tot dit Exploit, bij Openbare Dagvaarding, ten *tweeden male* Gedagvaard:

Teunis de Jong, Matroos op het Kofschip *de Eendragt*, Kapitein *C. van Limmen*, laatst gewoond hebbende te Dordrecht, doch sedert een en dertig October 1800 drie en veertig onbekend waar zich bevindende;

om, wanneer hij nog in leven mogt, zijn na verloop van drie maanden en alzoo op Maandag den 19den Februarij 1800 vijf en vijftig, des voormiddags ten elf ure, te verschijnen bij vooraf gestelden Procureur ter teregtzitting van bovengemelde Regtbank, zitting houdende te Dordrecht in derzelver Gebouw in het Steegoversloot aldaar, ten einde, vermits [illegible]

en waartoe de Eischeresse voor zooveel noodig zal concluderen;

hebbende ik Deurwaarder tevens verklaard dat de Eischeresse tot haren Procureur stelt den Heer *Dirk Wilhelmus Hordijk*, wonende te Dordrecht in de Wijnstraat, B, 208, alwaar zij woonplaats kiest, terwijl ik overigens mijn Exploit heb gedaan en van deze mijne Acte drie afschriften heb gelaten ter plaatse bij elk vermeld, als een 't welk is aangeplakt geworden op het daartoe dienend bord aan de hoofddeur der Vergaderplaats van voorzegde Regtbank, een hetwelk is aangeplakt aan het Gemeentehuis te Dordrecht, benevens een gelaten aan het Parquet in handen van den Edel Achtbaren Heer Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij dezelve Regtbank, die het oorspronkelijke dezes voor gezien heeft geteekend.

De kosten zijn in debet twee gulden vijf en zeventig een halve cent.

(Geteekend) *B. van Geluk*, Deurwaarder.

Gezien de Officier van Justitie (geteekend) *P. A. Sandt*.

Geregistreerd een blad geen renvooi, te Dordrecht, den zeventienden November 1800 vier en vijftig, deel veertig, folio honderd achttien, vak een. Het regt met de 38 opcenten een gulden tien en een halve cent, is gesteld in debet. De Ontvanger (geteekend) *van den Sandheuvel*.

Voor kopij conform,
D. W. Hordijk, *Procureur*.

BEURSPRIJS VAN SCHULDBRIEVEN.

Amsterdam, Zaturdag den 18den November.

Nederland.	Werk. Schuld. $2^1/_2$ pct. . .	$58^5/_8$	$58^{11}/_{16}$	[illegible]
	Dito 3 pct.	70	[illegible]	
	Dito 4 pct.	$88^5/_8$	[illegible]	$88^7/_{16}$
Rusland.	Bij Hope en C°. 5 pct. . .	[illegible]	[illegible]	—
	Dito bij Stieglitz 4 pct.	[illegible]	—	—
Spanje.	Nieuwe 3 pct. thans 1 pct.	[illegible]	$17^{15}/_{16}$	—
	Dito binnenlandsche 3 pct.	$32^5/_8$	$32^{13}/_{16}$	$32^3/_4$
Oostenrijk.	Metalliek 1816—1852 5 pct.	$62^1/_2$	63	—
	Dito $2^1/_2$ pct.	$31^5/_8$	$31^3/_4$	—
	Dito 1849 5 pct.	$72^5/_8$	$72^3/_4$	—
	Metalliek 1854.	—	—	—
Belgie.	Bij Rothschild $2^1/_2$ pct. . .	—	—	—
Portugal.	Obligatiën 3 pct.	$36^{11}/_{16}$	$36^3/_8$	—
Mexico.	Obligat. 1851 pct. . . .	20	—	—

Hollandsche en Oostenrijksche fondsen merkbaar lager met verkoopers, de overige flaauw met weinige affaire.

TE 'SGRAVENHAGE, TER ALGEMEENE LANDS-DRUKKERIJ.